

Bewonersonderzoek nieuwe kerncentrales

Welke zorgen hebben omwonenden? En welke kansen zien zij?

Rapport Ipsos I&O

Colofon

Uitgave

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen

Rapportnummer

2026/021

Datum

februari 2026

Opdrachtgever

Ministerie van Klimaat en Groene Groei

Auteurs

Dewi Hollander
Jaap Bouwmeester
Lotte Reijnders

Beeld

Jarno Kraayvanger (titelblad)
Ministerie van Klimaat en Groene Groei (overig beeldmateriaal)

Copyright

Het overnemen uit deze publicatie is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	4
-------------------------------	----------

Over het onderzoek	6
---------------------------	----------

1 Inleiding	7
--------------------	----------

1.1 Aanleiding	7
----------------	---

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen	7
--------------------------------------	---

1.3 Leeswijzer	7
----------------	---

2 Onderzoeksverantwoording	8
-----------------------------------	----------

Algemene uitkomsten	11
----------------------------	-----------

3 Attitude tegenover kernenergie, en kerncentrales in de eigen omgeving	12
--	-----------

3.1 Algemene attitude tegenover kernenergie en duurzaamheid	12
---	----

3.2 Attitude tegenover kerncentrales in de eigen omgeving	14
---	----

3.3 Waardering proces en gevoel van betrokkenheid	16
---	----

4 Algemeen beeld van zorgen en kansen	26
--	-----------

4.1 Welke zorgen heeft men?	26
-----------------------------	----

4.2 Welke kansen ziet men?	27
----------------------------	----

4.3 Zorgen en kansen uit het Omgevingsbeeld	29
---	----

Uitkomsten per gebied	37
------------------------------	-----------

5 De Eemshaven (Groningen)	38
-----------------------------------	-----------

5.1 Inleiding	39
---------------	----

5.2 Voornaamste zorgen	39
------------------------	----

5.3 Voornaamste kansen	40
------------------------	----

5.4 Voorwaarden	40
-----------------	----

6 De Maasvlakte II (Zuid-Holland)	41
--	-----------

6.1 Inleiding	42
---------------	----

6.2 Voornaamste zorgen	42
------------------------	----

6.3 Voornaamste kansen	42
------------------------	----

6.4 Voorwaarden	43
-----------------	----

7 Het Sloegebied (Zeeland)	44
-----------------------------------	-----------

7.1 Inleiding	45
---------------	----

7.2 Voornaamste zorgen	45
------------------------	----

7.3 Voornaamste kansen	45
------------------------	----

7.4 Voorwaarden	46
-----------------	----

8 Terneuzen (Zeeland)	47
------------------------------	-----------

8.1 Inleiding	48
---------------	----

8.2 Voornaamste zorgen	48
------------------------	----

8.3 Voornaamste kansen	48
------------------------	----

8.4 Voorwaarden	49
-----------------	----

Conclusie	50
------------------	-----------

A Bijlage: Responsoverzicht	53
------------------------------------	-----------

B Bijlage: Wegingsprocedure	54
------------------------------------	-----------

C Bijlage: Extra tabellen en figuren	55
---	-----------

D Bijlage: Codeboek	71
----------------------------	-----------

Managementsamenvatting

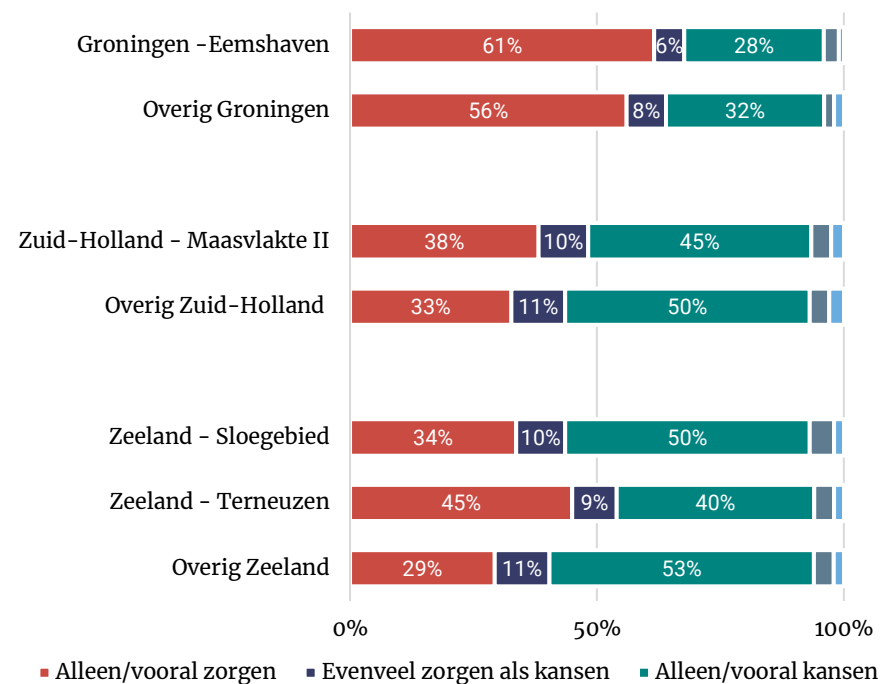
Aanleiding. Het ministerie van Klimaat en Groene Groei verkent de mogelijkheden voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales in vier gebieden: Maasvlakte II, het Sloegebied, Terneuzen en de Eemshaven. Hiervoor wordt verschillende beslisinformatie opgehaald. Het ministerie heeft onder andere behoefte aan meer inzicht in het perspectief van omwonenden van deze vier gebieden. Ze heeft daarom Ipsos I&O opdracht gegeven onderzoek te doen naar de zorgen die omwonenden van de Eemshaven, Maasvlakte II, het Sloegebied en Terneuzen hebben, en de kansen die zij zien wanneer in dat gebied twee nieuwe kerncentrales worden gerealiseerd.

Methode. Om dit te onderzoeken is een enquête uitgezet onder zowel 'direct omwonenden' (inwoners die woonachtig zijn binnen een straal van 15 kilometer van de beoogde locatie), als inwoners uit de 'bredere regio' (provincie waarin de beoogde locatie is gelegen). Dit resulteert in zeven aparte gebieden en dus doelgroepen: omwonenden van de Eemshaven, Maasvlakte II, het Sloegebied en Terneuzen, en inwoners van de provincies Groningen, Zuid-Holland en Zeeland. In totaal ontvingen 50.000 willekeurig geselecteerde huishoudens een brief met een unieke inlogcode voor een digitale vragenlijst. Op aanvraag kon de vragenlijst ook op papier worden ingevuld.

Belangrijkste uitkomsten. In de provincie Groningen hebben zowel direct omwonenden als inwoners uit de bredere regio van de potentiële locatie in de Eemshaven vooral zorgen over de ontwikkeling van de centrales, en zien in mindere mate kansen. Ook zijn ze minder dan omwonenden in de andere gebieden te spreken over (hun betrokkenheid bij) het proces rondom de ontwikkeling en de totstandkoming van de centrales. Onder direct omwonenden van de Maasvlakte en het Sloegebied (Borssele/Vlissingen) is de

groep die vooral of uitsluitend kansen ziet juist groter dan de groep die overwegend of alleen zorgen heeft. Dat geldt ook voor de bewoners van de bijbehorende bredere regio's Zuid-Holland en Zeeland. Iets minder dan de helft van de omwonenden van de beoogde locatie Terneuzen heeft vooral of alleen zorgen, voor een kleinere groep geldt dat ze met name kansen zien. Volgens bijna de helft van deze omwonenden zijn er andere, meer geschikte locaties in Nederland voor de ontwikkeling van kerncentrales. In alle gebieden is er een beperkte groep die helemaal geen zorgen heeft of kansen ziet.

Figuur 0.1 - Heeft u over de komst van deze kerncentrales zorgen, of ziet u kansen?

De aard van de zorgen en kansen verschilt per gebied. Voor alle gebieden geldt dat veiligheid een belangrijk thema van zorg is. Specifiek in Groningen spreekt een relatief groot deel van de omwonenden daarnaast zorgen uit over een ervaren gevoel van onrecht waarbij Groningers het idee hebben de lasten voor de rest van Nederland te moeten dragen, door bovenop de gaswinning en bijbehorende aardbevingsproblematiek nu ook mogelijk kerncentrales te moeten huisvesten. Onder omwonenden van Maasvlakte II spelen met name zorgen die te maken hebben met de eigen veiligheid, zoals de operationele risico's, mogelijke externe dreigingen en de opslag, transport en lange termijn gevaren van kernafval. Omwonenden van het Sloegebied en Terneuzen noemen juist vooral meer 'praktische' bezwaren zoals druk op verkeer en infrastructuur, huisvesting, arbeid en voorzieningen.

In bijna alle gebieden geldt dat de mogelijke komst van nieuwe bedrijven en daarmee samenhangende regionale economische groei als voornaamste kans wordt bestempeld. Alleen omwonenden in (het meer stedelijk gelegen) Zuid-Holland zien juist vooral kansen in kernenergie als duurzame, betrouwbare en/of onafhankelijke energiebron.

Over het onderzoek

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) is in februari 2024 een ruimtelijke procedure gestart voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales. In de eerste fase staat het verkennen van een geschikte locatie om twee kerncentrales te realiseren centraal. Dat gebeurt in vier gebieden: de Maasvlakte, het Sloegebied, Terneuzen en de Eemshaven. Op 16 mei 2025 maakte het ministerie bekend welke zeven locaties in deze vier gebieden concreet worden onderzocht. De keuze voor de locatie wordt uiteindelijk gemaakt door de ministers van KGG en Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening (VRO). De beslissing wordt genomen op basis van informatie uit de Effectenanalyse (IEA), inclusief plan-MER. In de IEA worden de milieueffecten, effecten op techniek, kosten, toekomstvastheid en omgeving beschreven.

In het hoofdstuk 'omgeving' wordt de gevoelde impact op de omgeving beschreven van de bouw van de kerncentrales en de bedrijfsvoering. Door middel van de omgevingsanalyse en een participatietraject, is op een kwalitatieve manier in kaart gebracht welke zorgen er leven in de gebieden en welke kansen worden gezien. Dit staat beschreven in *het omgevingsbeeld*. Het ministerie van KGG heeft behoefte om dit beeld verder te kwantificeren, en te onderzoeken in hoeverre er verschillen bestaan tussen de gebieden.

1.2 Doelstelling en onderzoeksvragen

Het doel van het onderzoek is tweeledig: (1) het toetsen van het omgevingsbeeld, en (2) het aanvullen van het omgevingsbeeld waar nodig.

De hoofdvraag van het onderzoek luidt:

Welke kansen en zorgen zien omwonenden van het Sloegebied, de Eemshaven, Maasvlakte II en Terneuzen wanneer in dat gebied twee nieuwe kerncentrales worden gerealiseerd?

Dit leidt tot de volgende onderzoeksvragen:

- In welke mate leven de reeds geïdentificeerde zorgen en kansen uit het omgevingsbeeld onder de bewoners van de vier gebieden?
- Zijn er zorgen en kansen die nog niet zijn opgenomen in het omgevingsbeeld, die wel spelen onder omwonenden?
- Zijn er verschillen tussen de gebieden voor wat betreft de kansen en zorgen die omwonenden zien?
- Zijn er binnen de gebieden verschillen tussen demografische groepen voor wat betreft de kansen en zorgen die zij zien?

1.3 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt toegelicht hoe het onderzoek is uitgevoerd. Daarna volgen de algemene uitkomsten, in hoofdstuk 3 algemene attitude tegenover kernenergie en kerncentrales, en in hoofdstuk 4 een algemeen beeld van zorgen en kansen. Hierin worden gebieden ook onderling met elkaar vergeleken. In de hoofdstuk 5 tot en met 8 wordt per gebied een beeld geschetst.

Het gaat in dit onderzoek om de ervaringen en verwachtingen van bewoners bij de ontwikkeling van kerncentrales: welke zorgen hebben zij? En welke kansen zien ze? Dit rapport beschrijft kortom deze door inwoners verwachte impact. Deze ervaring staat los van de feitelijke impact.

2 Onderzoeksverantwoording

Het onderzoek bestond uit een enquête onder huishoudens in de directe omgeving van de mogelijke locatie van de kerncentrales, en in de bredere regio, bestaande uit de rest van de provincie.

Onderzoeksgebieden

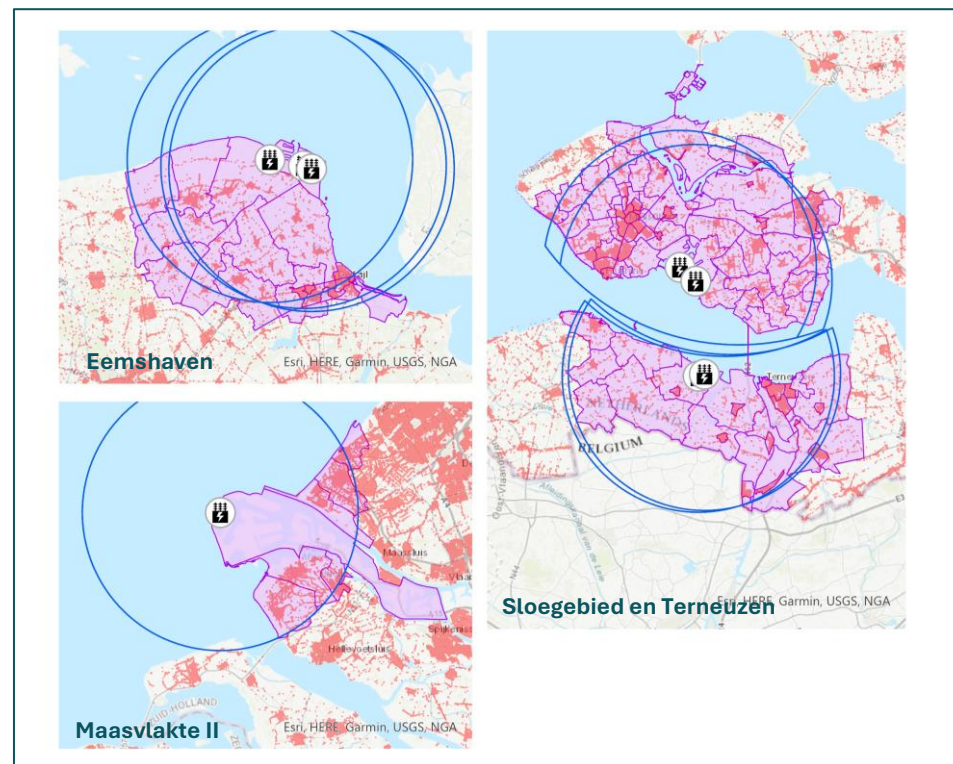
Het onderzoek richt zich op huishoudens in zeven gebieden:

- 1 Directe omgeving locatie Eemshaven
- 2 Rest van de provincie Groningen
- 3 Directe omgeving locatie Maasvlakte II
- 4 Rest van de provincie Zuid-Holland
- 5 Directe omgeving locatie Sloegebied
- 6 Directe omgeving locatie Terneuzen
- 7 Rest van de provincie Zeeland

Voor de 'directe omgeving' is gekozen om het gebied af te bakenen op wijken (volgens de indeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek) die voor 1/3^e of meer binnen een straal van 15 kilometer van de beoogde locatie liggen. De locaties Sloegebied en Terneuzen liggen op relatief korte afstand van elkaar, waardoor de gebieden binnen de straal van 15 kilometer rond de locaties elkaar overlappen. Daar is gekozen om de straal af te breken op de Westerschelde, om zo te voorkomen dat inwoners van Zeeuws-Vlaanderen worden bevraagd over de locatie op Zuid-Beveland en vice versa.

Op Afbeelding 1 is deze afbakening zichtbaar. Huishoudens in de paars gemarkeerde gebieden maakten deel uit van de populatie 'direct omwonenden' waaruit de steekproeven zijn getrokken.

Afbeelding 1 – Afbakening 'direct omwonenden'

Vragenlijst

Op basis van de onderzoeksvragen is een vragenlijst ontwikkeld. Deze bestond uit vragen over de zorgen die men heeft bij de mogelijke komst van een kerncentrale in de omgeving, de kansen die zij hierbij zien en de algemene attitude tegenover kernenergie en duurzaamheid. Verder waren er vragen over het proces en de besluitvorming: hoe de keuze voor een uiteindelijke locatie wordt gemaakt.

Dataverzameling

In de gebieden die binnen de directe omgeving vallen, ontvingen 5.000 huishoudens een uitnodiging om deel te nemen aan het onderzoek. Voor de bredere regio zijn 10.000 huishoudens per provincie aangeschreven. Deze huishoudens zijn geselecteerd door het trekken van een willekeurige steekproef woonadressen uit de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG). In de brief is gevraagd de vragenlijst in te laten vullen door de persoon van 16 jaar en ouder in het huishouden die als eerstvolgende jarig is – om een zo willekeurig mogelijke respons te realiseren.

De in totaal 50 duizend uitnodigingsbrieven zijn in twee tranches verstuurd. De eerste 25 duizend brieven met link naar de digitale vragenlijst zijn op dinsdag 14 en woensdag 15 oktober 2025 bezorgd. Een week later volgde een herinnering voor deelname. Tijdens het veldwerk bleek dat van een deel van deze eerste tranche (3.307 respondenten) de achtergrondkenmerken leeftijd en geslacht niet waren uitgevraagd. Om deze reden is medio november 2025 besloten om opnieuw 25.000 huishoudens aan te schrijven. Daarvoor is op dezelfde wijze een nieuwe steekproef getrokken. Eerder aangeschreven adressen werden niet opnieuw benaderd.

Respons en weging

De uiteindelijke respons bestond uit 8.628 ingevulde vragenlijsten, dat is een respons van ruim 17 procent (zie Tabel 2.1). In Bijlage A is een meer uitgebreid responsoverzicht opgenomen.

Tabel 2.1 - Overzicht aantallen totale populatie, steekproef en respons

Provincie	Deelgebied	Populatie (huis- houdens)	Steekproef (huis- houdens)	Respons (inwoners)	Respons- (procenten)
Groningen	Eemshaven	27.298	5.000	933	19%
	Rest provincie	266.181	10.000	1.729	17%
Zuid-Holland	Maasvlakte II	34.994	5.000	942	19%
	Rest provincie	1.737.291	10.000	1.377	14%
Zeeland	Stoegebied	80.692	5.000	862	17%
	Terneuzen	31.526	5.000	927	19%
	Rest provincie	80.751	10.000	1.858	19%
Totaal			50.000	8.628	17%

De responsaantallen per deelgebied zijn ruimschoots groot genoeg om per gebied betrouwbare uitspraken te kunnen doen en significante verschillen tussen gebieden aan te kunnen tonen. Bij de analyse van de respons bleek dat vrouwen en de jongere leeftijdsgroepen hierin ondervertegenwoordigd waren. Daarom is per deelgebied een weging toegepast naar leeftijd en geslacht. Daarmee zijn de uitkomsten representatief voor de inwoners van de betreffende gebieden op deze kenmerken. De respondenten van wie geen achtergrondkenmerken beschikbaar waren, zijn ook meegenomen in de analyse – behalve waar uitsplitsingen naar deze achtergrondkenmerken worden gemaakt.

De uitkomsten van deze groepen bleken namelijk (ook na weging) niet significant af te wijken van de responsgroep waarvan de achtergrondkenmerken wel bekend waren. Een uitgebreide onderzoeksverantwoording is terug te vinden in Bijlage B.

Analyse open antwoorden

De vragenlijst bestond uit merendeels gesloten, maar ook enkele open vragen. Om de antwoorden op de primaire open vragen (welke zorgen heeft u? welke kansen ziet u? welke voorwaarden heeft u?) te kunnen kwantificeren is op basis van een inductieve analyse een codeboek opgesteld. Een vereenvoudigde versie van het codeboek is terug te vinden in bijlage D. Dit codeboek is gebruikt om de antwoorden thematisch te clusteren. De antwoorden op de overige open vragen zijn geanalyseerd met behulp van de eigen beveiligde en geavanceerde software van Ipsos I&O (Ipsos Facto). Deze software maakt het mogelijk om in korte tijd verkennende analyses uit te voeren op de data. De onderzoekers hebben de uitkomsten zorgvuldig gecontroleerd.

Algemene uitkomsten

The background features a light blue gradient with a pattern of white, three-dimensional cubes. The cubes are arranged in a grid-like fashion, with some cubes appearing to be recessed or floating, creating a sense of depth and movement. The overall aesthetic is clean, modern, and geometric.

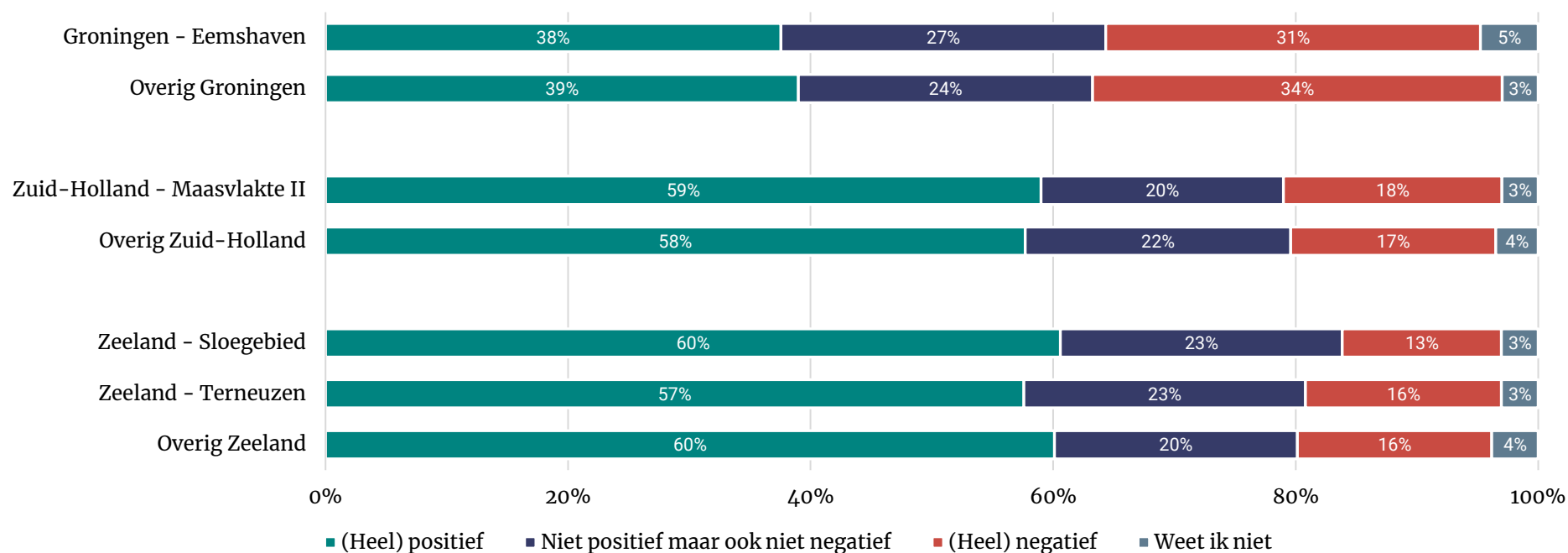
3 Attitude tegenover kernenergie, en kerncentrales in de eigen omgeving

3.1 Algemene attitude tegenover kernenergie en duurzaamheid

In de provincies Zeeland en Zuid-Holland staan inwoners in meerderheid positief tegenover het opwekken van kernenergie. Dit geldt voor zowel de omwonenden van de mogelijke locaties van kerncentrales, als de overige inwoners van deze provincies. Groningen laat een ander beeld zien. Daar staan zowel direct omwonenden als inwoners van de bredere regio minder positief tegenover het opwekken van kernenergie in ons land.

Figuur 3.1 - In Nederland is op dit moment één kerncentrale in gebruik. Wat vindt u ervan dat we in Nederland kernenergie opwekken?

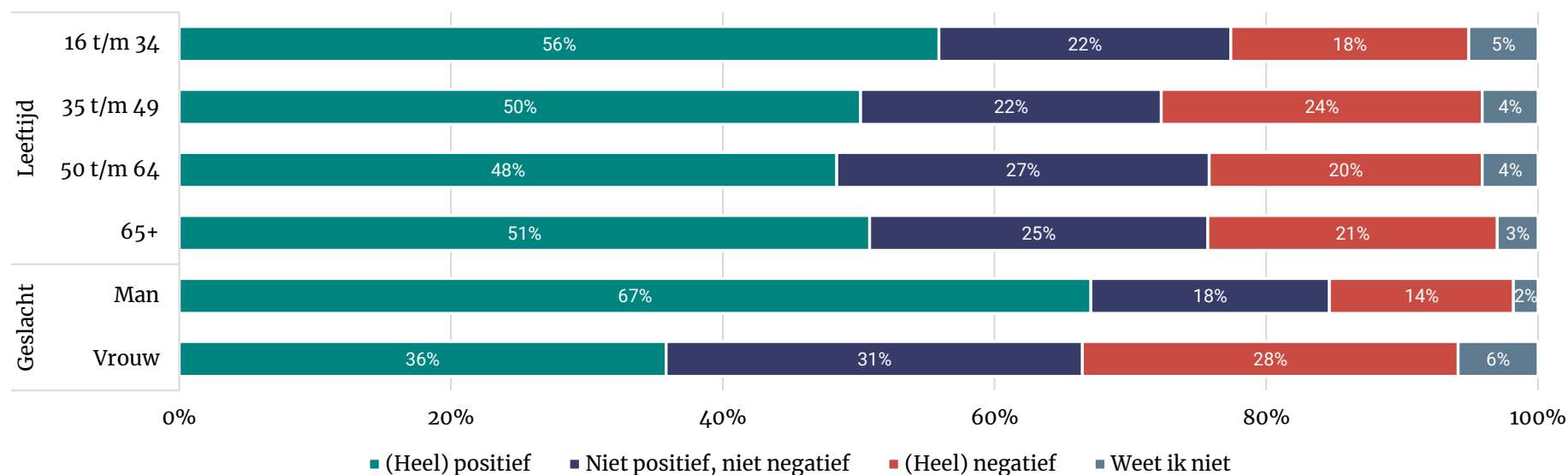
Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

Jongeren en mannen staan over het algemeen positiever tegenover het feit dat in Nederland kernenergie wordt opgewekt dan oudere Nederlanders en vrouwen. Ruim de helft van de Nederlanders tussen de 16 en 34 jaar is te spreken over het opwekken van kernenergie, onder de oudere leeftijdscategorieën ligt dat percentage op 48 tot 51 procent. Tussen mannen en vrouwen is dit verschil nog groter: waar twee derde van de mannen positief is over kernenergie, geldt dat voor ruim een derde van de vrouwen.

Figuur 3.2 - In Nederland is op dit moment één kerncentrale in gebruik. Wat vindt u ervan dat we in Nederland kernenergie opwekken? Uitgesplitst naar leeftijd en geslacht.

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

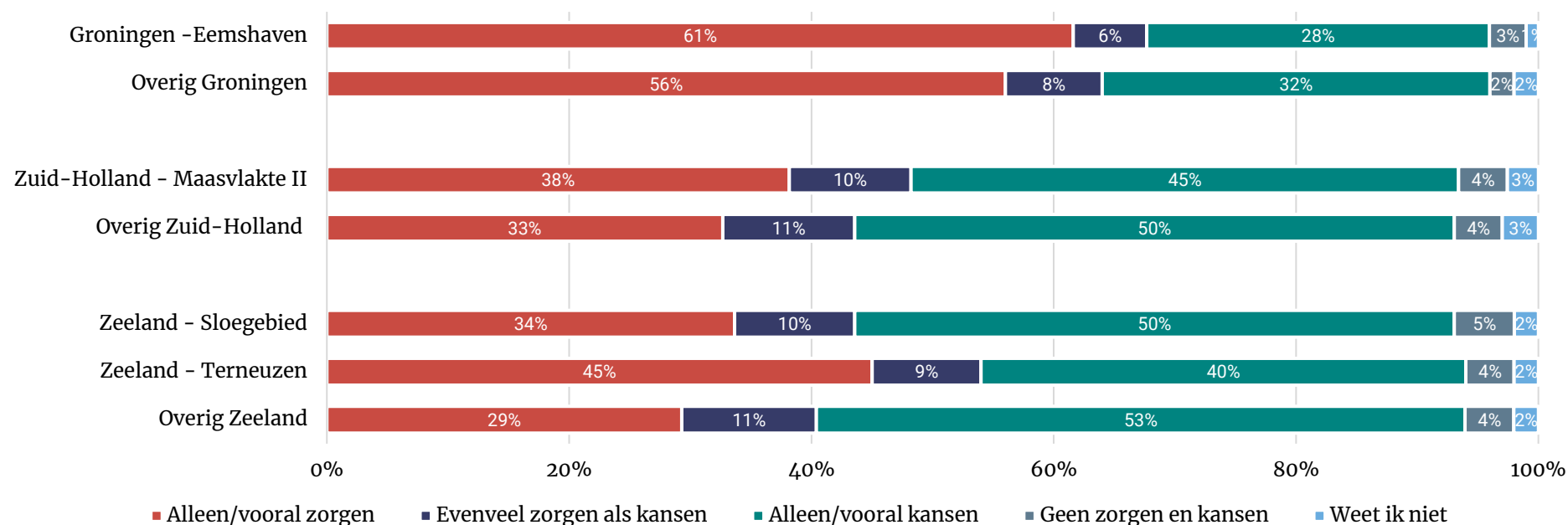

3.2 Attitude tegenover kerncentrales in de eigen omgeving

De mogelijke komst van een kerncentrale kan gepaard gaan met bepaalde kansen en risico's. Er zijn duidelijke verschillen tussen de gebieden wat betreft de mate waarin inwoners vooral kansen of vooral risico's zien. In de provincie Groningen overheerst de verwachting dat de komst van een kerncentrale in de Eemshaven alleen of vooral risico's oplevert. Dit geldt voor zowel de direct omwonenden als de bredere regio. Inwoners van Zuid-Holland en Zeeland zien naar verhouding meer kansen en minder risico's. Dit geldt voor zowel direct omwonenden als de inwoners van de rest van de provincie, al staan degenen die verder weg wonen hier over het algemeen net iets positiever in. Bijna de helft van de omwonenden van de locatie in Terneuzen heeft zorgen over de ontwikkeling van twee kerncentrales op die plek, een iets kleinere groep ziet overwegend of alleen kansen. In alle gebieden is er een beperkte groep (ca. 2 tot 6 procent) die helemaal geen zorgen heeft of kansen ziet of geen antwoord heeft gegeven op de vraag.

Figuur 3.3 – Heeft u over de komst van deze kerncentrales zorgen, of ziet u kansen?

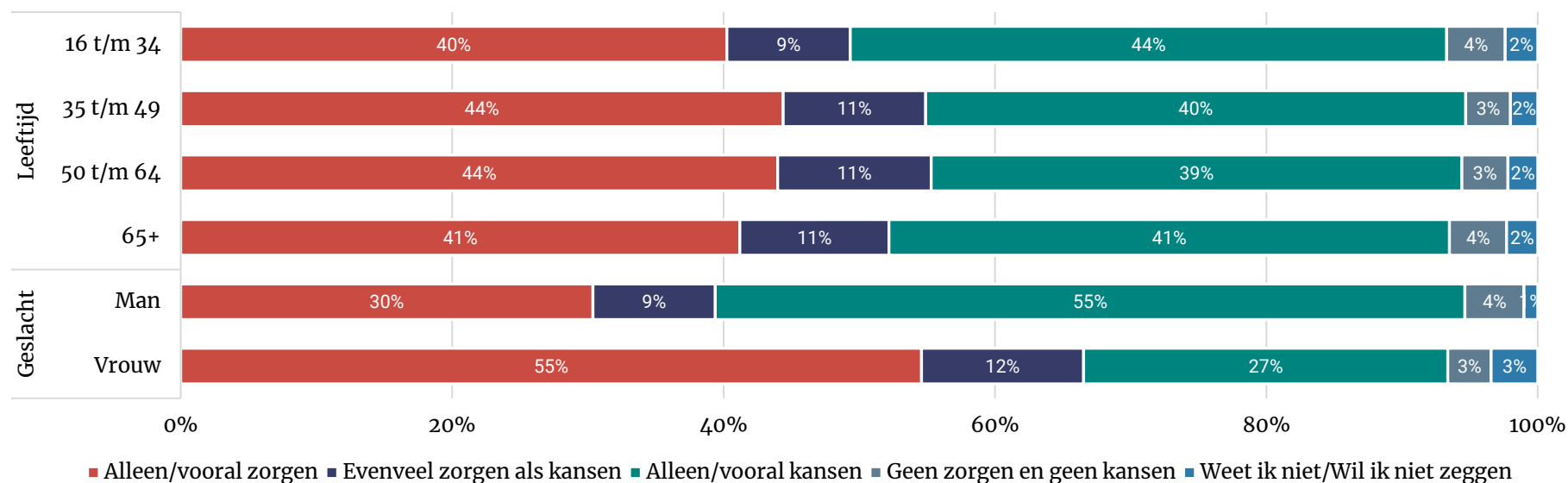
Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

Ook naar leeftijd en geslacht zijn verschillen zichtbaar. Onder mannen is het aandeel dat alleen of vooral kansen ziet groter dan het percentage dat met name zorgen heeft (55% tegenover 30%). Onder vrouwen is dit juist precies andersom (27% tegenover 55%). Ook tussen leeftijdsgroepen zijn kleine verschillen te zien, deze zijn echter niet statistisch significant.

Figuur 3.4 - Heeft u over de komst van deze kerncentrales zorgen, of ziet u kansen? Uitgesplitst naar leeftijd en geslacht.

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

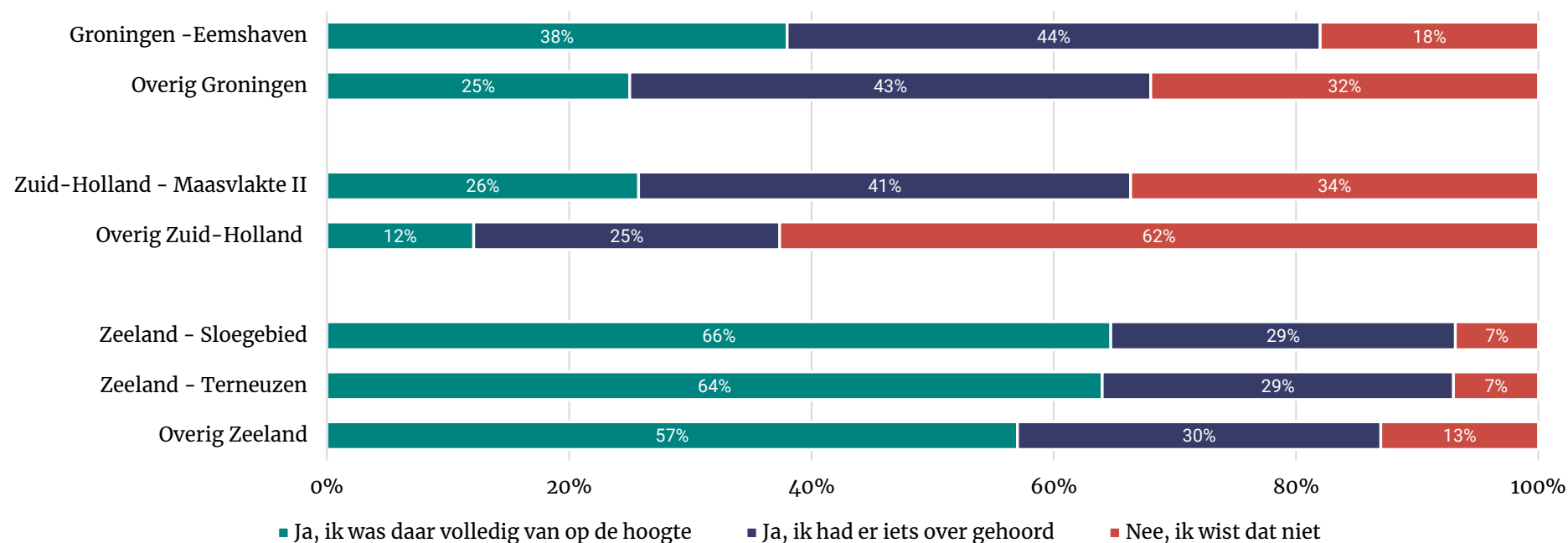

3.3 Waardering proces en gevoel van betrokkenheid

Er zijn verschillen tussen de regio's wat betreft de bekendheid van de plannen om mogelijk kerncentrales te realiseren. In Zeeland is een ruime meerderheid hiervan op de hoogte. Vooral omwonenden van de locaties in het Sloegebied en Terneuzen zijn goed geïnformeerd: 93 procent zegt hiervan in meerdere of minder mate van op de hoogte te zijn. Ter vergelijking: 37 procent van de inwoners van Zuid-Holland (buiten de directe omgeving van de Maasvlakte) weet van de plannen voor een mogelijke komst van kerncentrale daar. Direct omwonenden zijn beter op de hoogte: twee derde wist voor het ontvangen van de enquête al over de beoogde locatie op Maasvlakte II. In Groningen is een meerderheid van zowel de omwonenden van de Eemshaven (82%) als inwoners van de rest van de provincie (68%) bekend met de mogelijke komst van twee kerncentrales.

Figuur 3.5 - Wist u voor het invullen van de vragenlijst al dat (locatie) mogelijk twee kerncentrales komen?

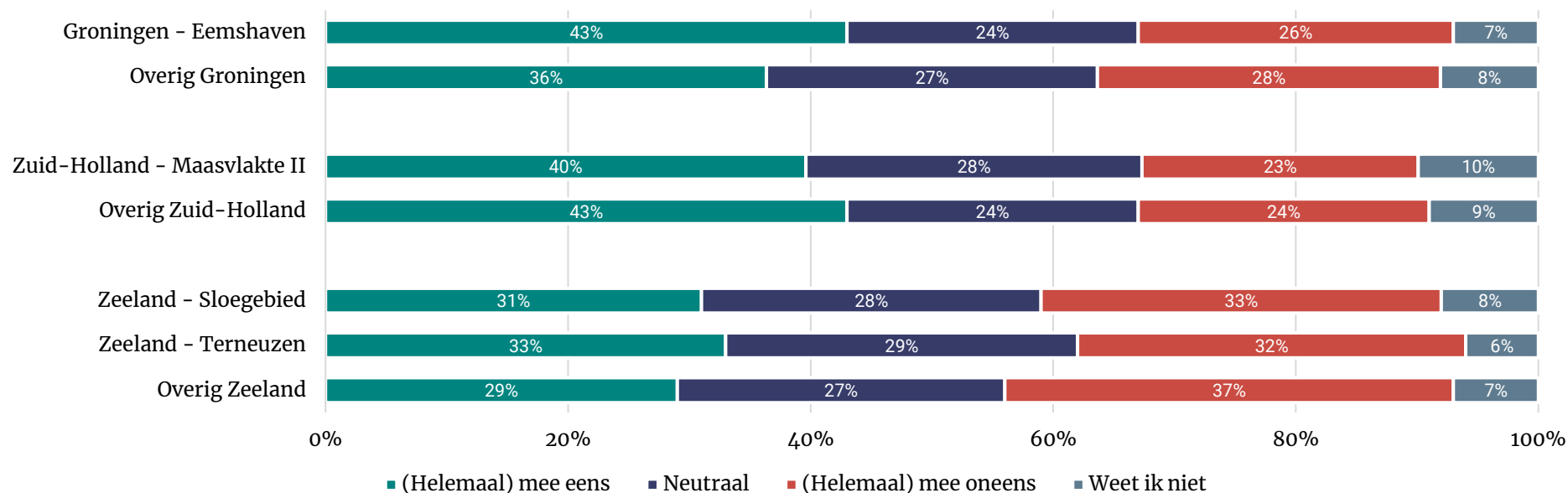
Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

Naast vragen over de houding tegenover kerncentrales en bekendheid met de mogelijke komst van twee kerncentrales is een aantal stellingen voorgelegd over het besluitvormingsproces rond de nieuwe kerncentrales en het betrekken van inwoners daarbij. De eerste ging over de mate waarin het lastig is om alle projecten en initiatieven die te maken hebben met de ruimtelijke ontwikkeling bij te houden. Met ruimtelijke ontwikkeling wordt hier verwezen naar projecten of veranderingen die van invloed zijn op de omgeving zoals de bouw van nieuwe huizen en wegen, maar ook windmolens en kerncentrales. Grosso modo is een derde tot de helft van omwonenden het eens met deze stelling, een kwart tot een derde niet. Hoewel de verschillen tussen de verschillende gebieden niet bijzonder groot zijn, blijken inwoners van Zeeland de minste moeite te hebben om de vele projecten en initiatieven bij te houden. De percentages die het met de stelling eens zijn variëren tussen de 29 en 33 procent. Rond de Eemshaven en in Zuid-Holland liggen deze scores boven de 40 procent.

Figuur 3.6 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'De vele projecten en initiatieven die te maken hebben met de ruimtelijke ontwikkeling van mijn omgeving zijn moeilijk bij te houden'

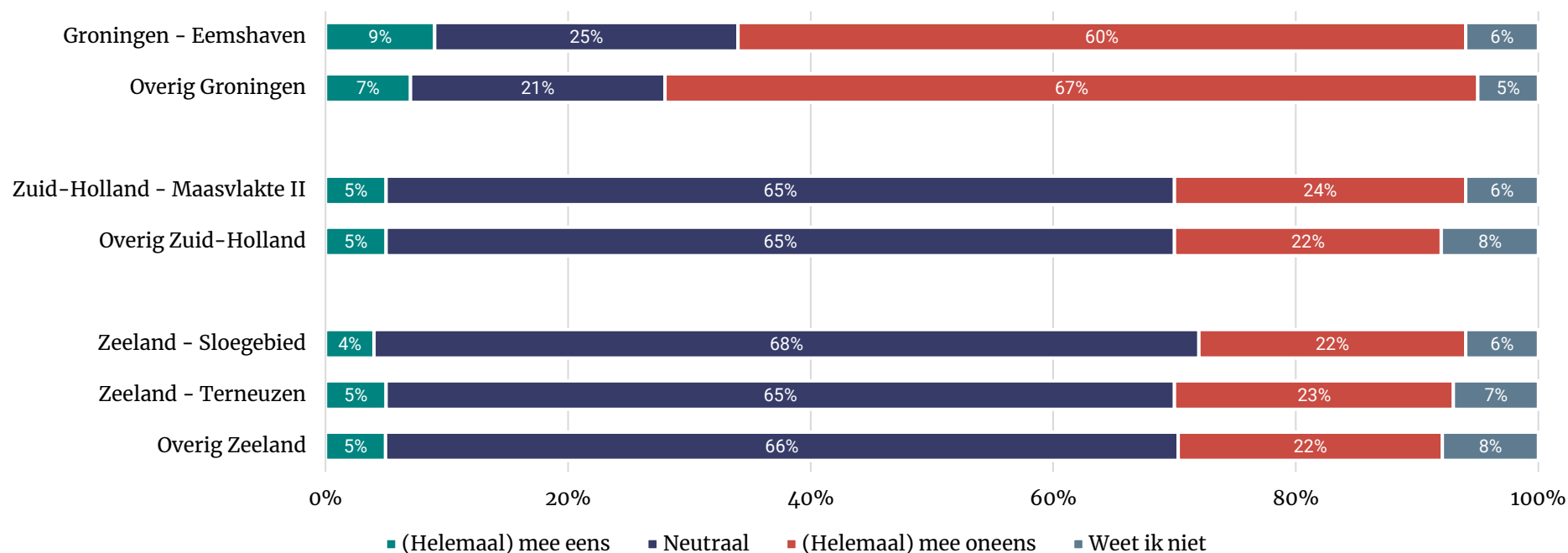
Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

Het traject rond de mogelijke komst van nieuwe kerncentrales is niet het enige onderwerp waarover inwoners worden bevroegd. Vandaar dat hierover een stelling is voorgelegd (zie Figuur 3.7). Een ruime meerderheid van de inwoners van de provincie Groningen is het oneens met de stelling dat er te vaak van ze wordt verwacht om mee te denken of te praten over nieuwe projecten en initiatieven in de eigen omgeving: 60 tot 67 procent vindt dus dat dit niet te vaak gebeurt. In de provincies Zeeland en Zuid-Holland overheersen onder zowel direct omwonenden als de bredere regio de neutrale reacties op deze stelling. Voor minder dan een kwart van de inwoners geldt dat zij vinden dat meedenken en meepraten niet te vaak wordt verwacht.

Figuur 3.7 – In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Er wordt te vaak van mij verwacht om mee te denken en te praten over nieuwe projecten en initiatieven in mijn omgeving?'

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

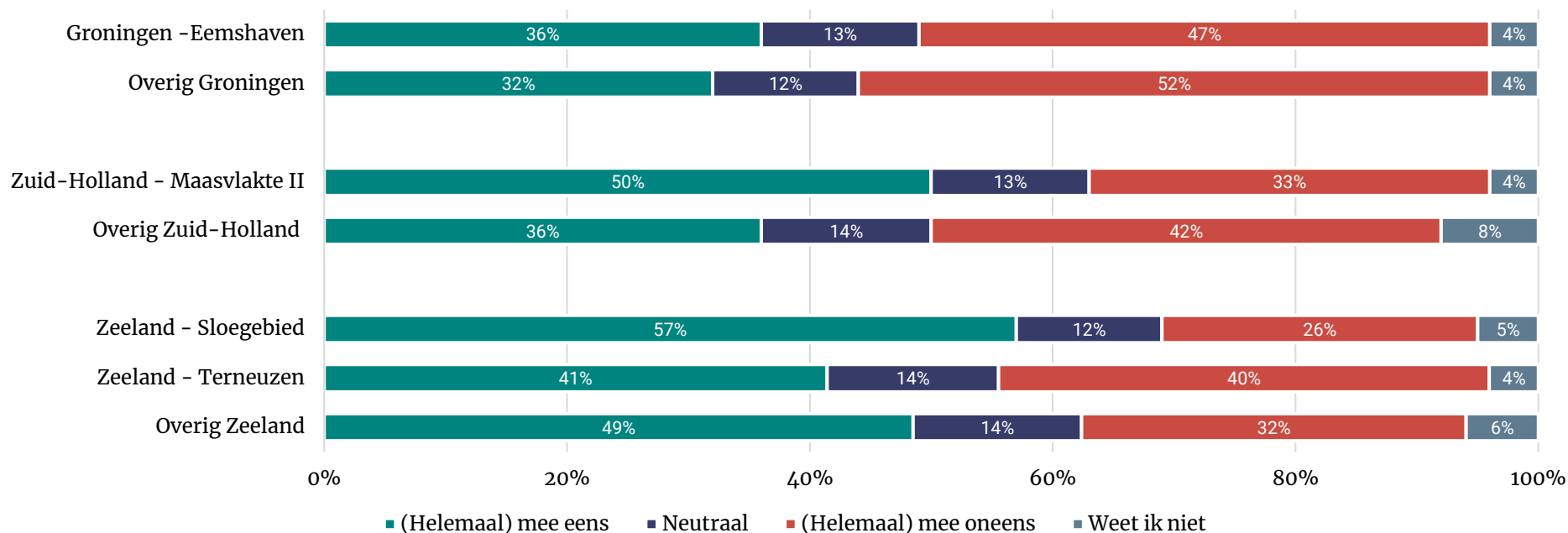
Duidelijkheid over en begrip voor locatiekeuze

Op de stelling over de duidelijkheid van de locatiekeuze is per gebied verschillend gereageerd. Voor circa de helft (47-52%) van de inwoners van de provincie Groningen en omwonenden van de Eemshaven is het niet duidelijk waarom de Eemshaven een mogelijke locatie is voor de ontwikkeling van twee kerncentrales. Circa een derde zegt de redenen voor deze keuze wel te kennen. De achtergrond van de keuze is voor de helft van de omwonenden van de Maasvlakte II duidelijk en voor 36 procent van de rest van de provincie Zuid-Holland. Voor een meerderheid van de omwonenden van het Sloegebied (57%) is het duidelijk waarom dat een mogelijke locatie is, dat geldt voor 41 procent van de omwonenden van Terneuzen. Opvallend is dat in alle gebieden, met uitzondering van Terneuzen, de direct omwonenden meer weten over het waarom van de locatiekeuze in vergelijking met de verder weg gelegen delen van de provincie.

Figuur 3.8 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Het is voor mij duidelijk waarom <Eemshaven/Maasvlakte II/ Sloegebied/ Terneuzen*> een mogelijke locatie is voor twee kerncentrales.'

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

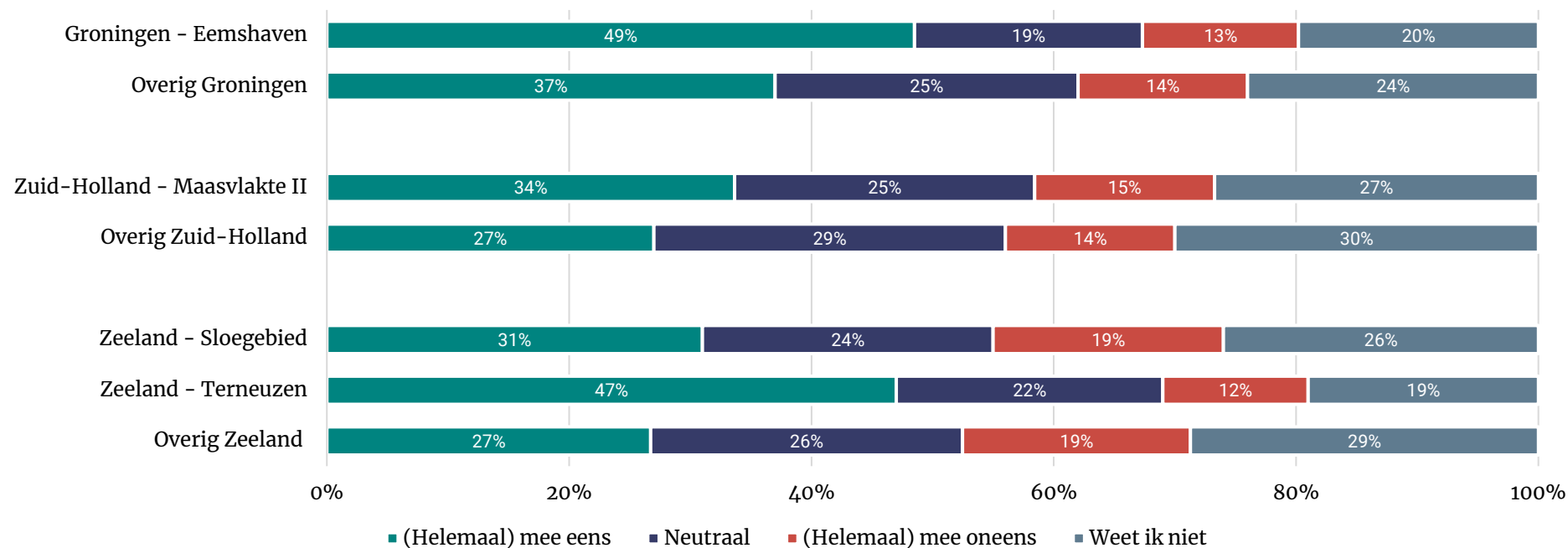
* respondenten kregen de locatie voorgelegd waar ze het dichtst bij wonen

Bijna de helft van de omwonenden van de Eemshaven en de locatie in Terneuzen plaatsen vraagtekens bij de keuze voor de betreffende locatie. De helft (respectievelijk 49% en 47%) stelt dat er andere locaties in Nederland meer geschikt zijn voor de komst van twee kerncentrales. Ook rond de andere locaties zijn omwonenden en andere provinciebewoners het vaker eens dan oneens met de stelling. Verder valt op dat in alle gebieden een substantiële groep een neutraal antwoord geeft (19% tot 29%) of aangeeft het niet te weten (19% tot 30%).

Figuur 3.9 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Er zijn andere locaties in Nederland die meer geschikt zijn voor de komst van twee kerncentrales.'

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

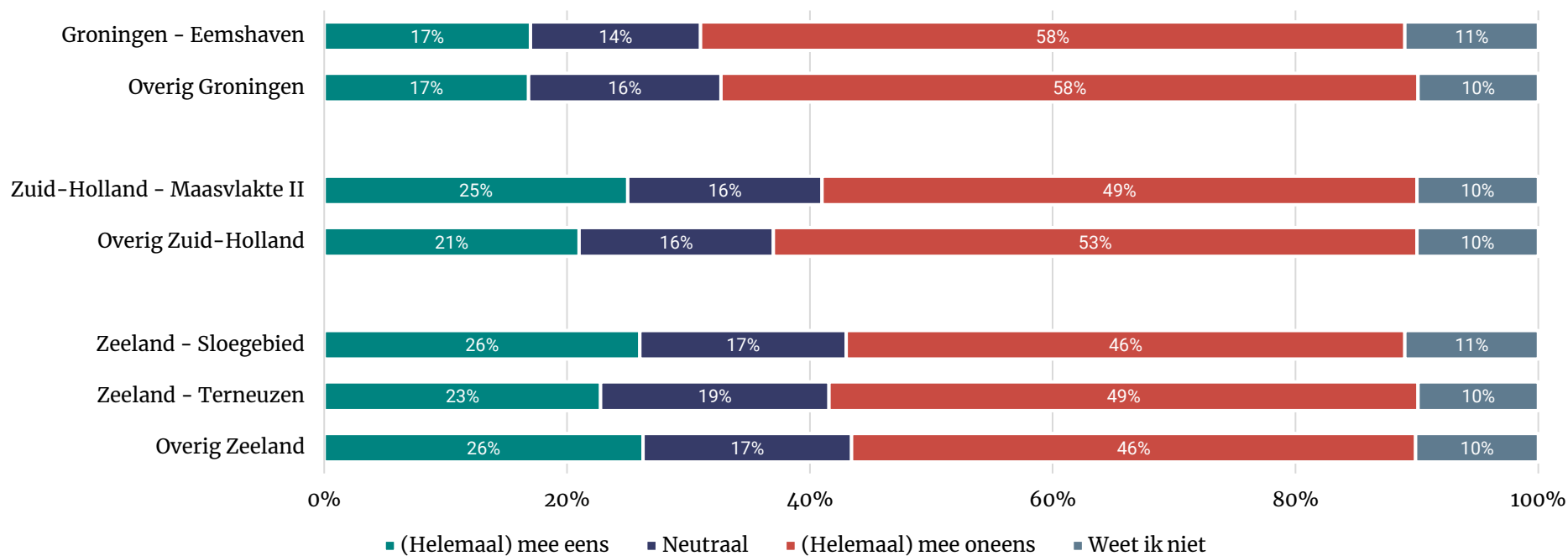

Duidelijkheid van en vertrouwen in besluitvorming

In alle provincies is het voor een minderheid duidelijk op basis waarvan de minister gaat besluiten waar de twee kerncentrales zullen komen. Voor een op de zes (17%) van de omwonenden van de Eemshaven en inwoners van de rest van de provincie Groningen is dit niet duidelijk. In Zeeland en Zuid-Holland bestaat hierover iets meer duidelijkheid. Daar variëren de percentages tussen de 21 en 26 procent.

Figuur 3.10 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Het is voor mij duidelijk op basis waarvan de minister besluit waar de twee kerncentrales zullen komen.'

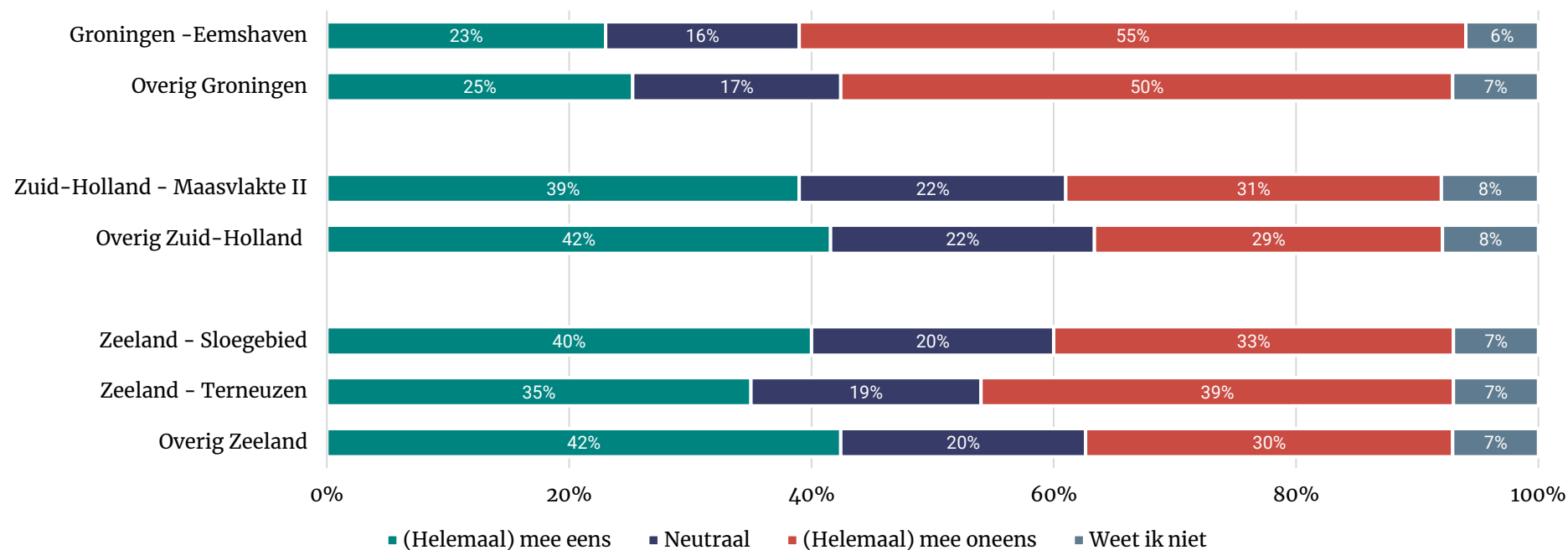
Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

Op de stelling 'Ik heb er vertrouwen in dat de minister een weloverwogen keuze maakt voor de locatie waar de twee kerncentrales zullen komen' wordt uiteenlopend gereageerd. Uit de reacties blijkt het vertrouwen in Groningen met 23 tot 25 procent (helemaal) eens relatief laag. In Zuid-Holland heeft 39 tot 42% hier vertrouwen in en in Zeeland geldt dat voor 35 tot 42%. In Zeeland hebben omwonenden van Terneuzen relatief weinig vertrouwen in een weloverwogen keuze van de minister voor de locatie van de twee kerncentrales (39%).

Figuur 3.11 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Ik heb er vertrouwen in dat de minister een weloverwogen keuze maakt voor de locatie waar de twee kerncentrales zullen komen'.

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

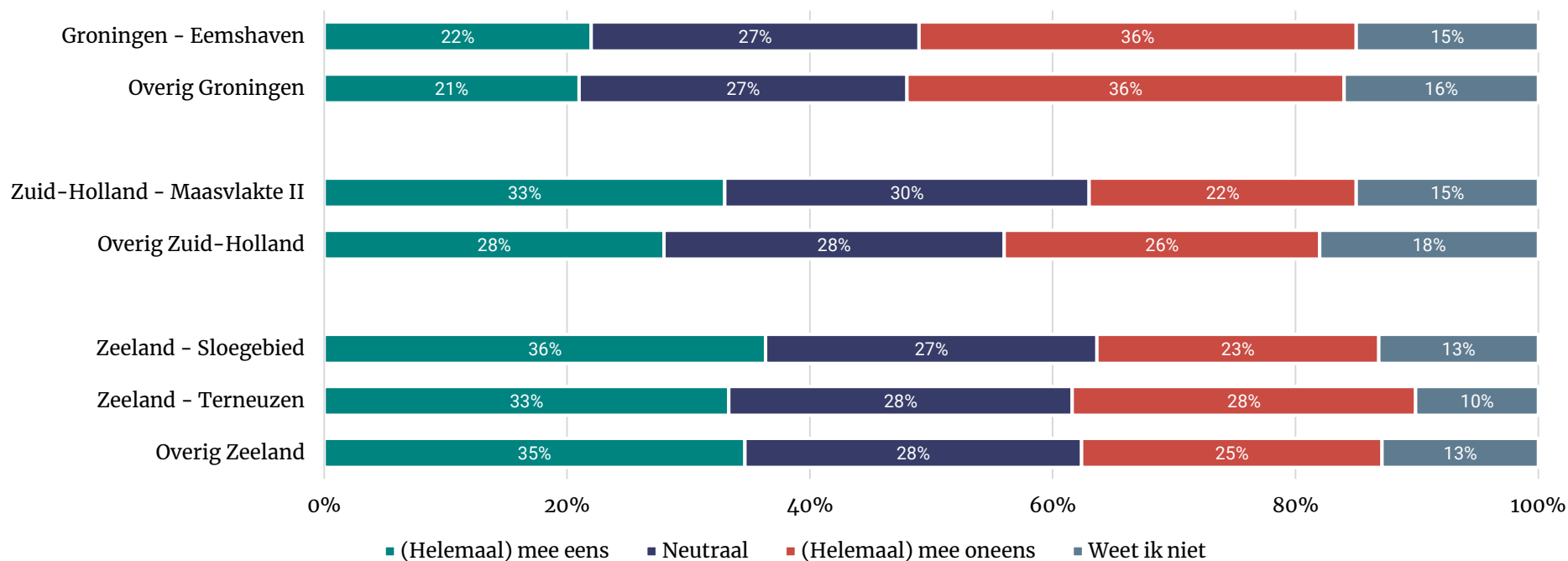

Beoordeling inspraakmogelijkheden

De meningen over de inspraakmogelijkheden zijn verdeeld. In alle gebieden is er een substantiële groep die neutraal staat tegenover de mogelijkheid om zijn of haar mening te kunnen geven over de geplande kerncentrales (27% tot 30%). In Groningen is de groep die de inspraakmogelijkheden als voldoende beoordeelt (21-22%) kleiner dan de groep die dat als onvoldoende beschouwt (36%). In Zuid-Holland en Zeeland is dat precies andersom. Hier is de groep die voldoende inspraakmogelijkheden ervaart groter. Een derde van de omwonenden van Maasvlakte II is hier positief over, tegenover 22 procent die dat niet is. In de gehele provincie is dat verschil met 28 tegenover 26 procent kleiner. In het Sloegebied is ruim een derde te spreken over de inspraakmogelijkheden, en een kwart (23%) niet. Dat is vergelijkbaar met hoe inwoners uit de gehele provincie Zeeland hier tegenover staan. Een derde van de omwonenden van Terneuzen (33%) is het eens met deze stelling, een iets kleinere groep niet (28%).

Figuur 3.12 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Er is voldoende mogelijkheid om mijn mening te geven over de geplande kerncentrales.'

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

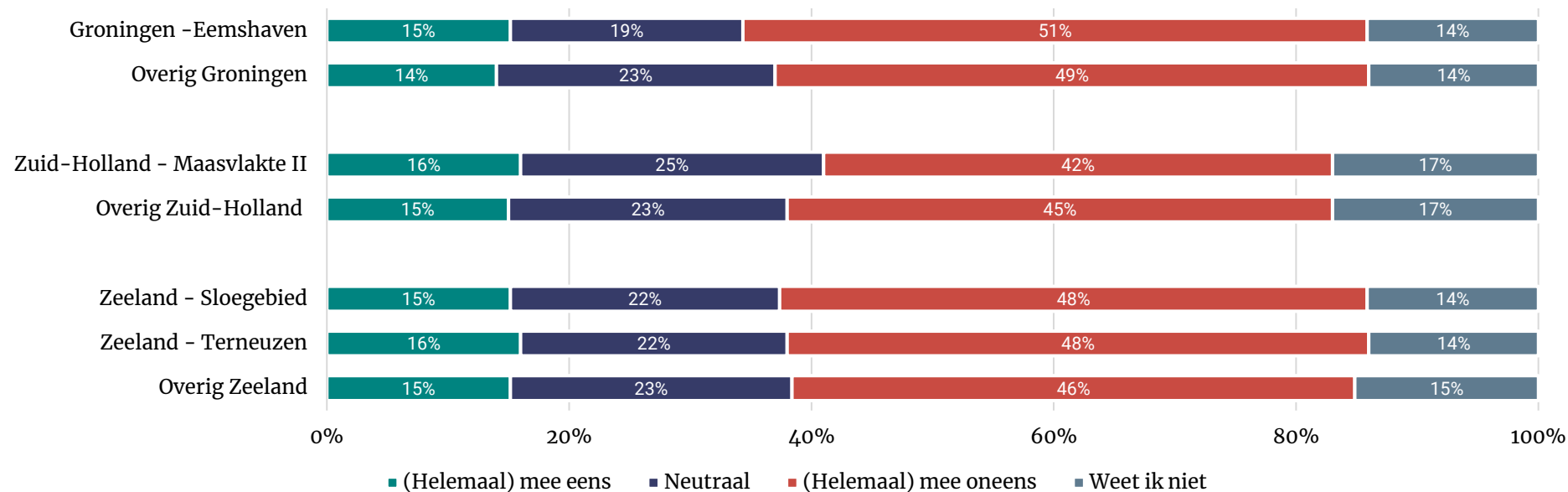

Verwachte invloed van inwoners op besluitvorming

Voor alle gebieden geldt dat slechts een minderheid verwacht dat de mening van inwoners van invloed is op de keuze voor waar de kerncentrales uiteindelijk zullen komen (zie Figuur 3.13). Er zijn wat dit betreft maar weinig verschillen tussen de provincies en de verschillende deelgebieden daarbinnen. In alle gebieden denkt ongeveer de helft of iets minder dat hun mening niet van invloed is op de keuze waar de kerncentrales uiteindelijk zullen komen.

Figuur 3.13 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Mijn mening is van invloed op de keuze voor waar de kerncentrales uiteindelijk zullen komen.'

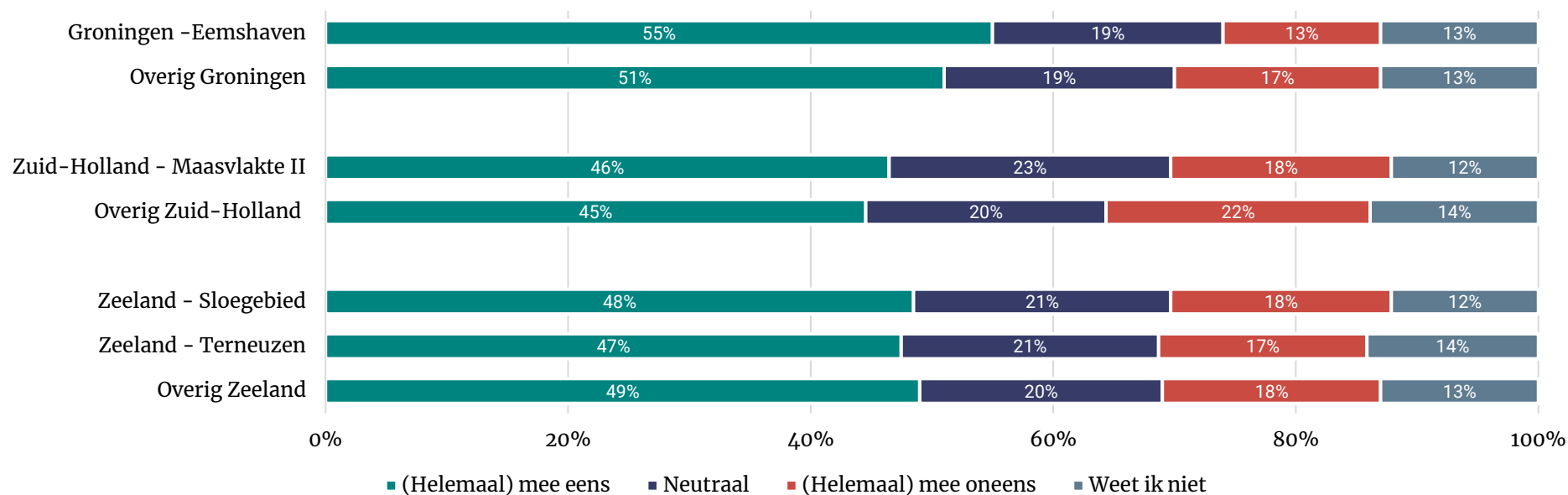
Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

In het verlengde van de vragen over inspraakmogelijkheden en het vertrouwen in de mate waarin de mening van inwoners van invloed is op de locatiekeuze, is gevraagd of men denkt dat het besluit voor de locatie waar de kerncentrales uiteindelijk zullen komen al vaststaat. Voor alle locaties geldt dat van zowel de omwonenden als overige inwoners van de provincie ongeveer de helft denkt dat dit besluit al is genomen (45% tot 55%). In Groningen is dit iets meer dan de helft: 55 procent van de omwonenden van de Eemshaven en 51 procent in de rest van de provincie. In Zeeland en Zuid-Holland denkt iets minder dan de helft dat het besluit al vaststaat.

Figuur 3.14 - In hoeverre bent u het eens met de volgende stelling? 'Ik denk dat het besluit voor waar de kerncentrales uiteindelijk zullen komen al vaststaat.'

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

4 Algemeen beeld van zorgen en kansen

In de enquête is op verschillende manieren gevraagd naar zorgen en kansen die volgens inwoners mogelijk verbonden zijn aan de komst van kerncentrales. In eerste instantie zijn er open vragen gesteld, zodat de respondenten in hun eigen bewoordingen konden antwoorden. Dit leverde zogeheten ‘ongeholpen’, spontane antwoorden op. Deze zorgen en kansen van inwoners zijn met behulp van een codeboek achteraf gecodeerd en gegroepeerd in een aantal categorieën. Het codeboek is terug te vinden in Bijlage D.

In de paragrafen 4.1 en 4.2 komen deze spontaan genoemde zorgen en kansen aan de orde. Paragraaf 4.3 gaat in op kansen en zorgen aan de hand van de thema’s die het ministerie al in een eerder stadium heeft geïdentificeerd, op basis van analyse en gesprekken in de omgeving.

4.1 Welke zorgen heeft men?

De zorgen die omwonenden ‘spontaan’ noemen zijn onder te verdelen in vier thema’s: zorgen die te maken hebben met veiligheid, milieu en natuur, leefbaarheid en infrastructuur en economische gevolgen. De zorgen die niet waren in te delen onder deze noemers, vallen onder ‘overig’. In het codeboek in Bijlage D wordt verder toegelicht wat deze thema’s precies omhelzen.

Uit Tabel 4.1 (op de volgende pagina) komt een aantal opvallendheden naar voren. In Groningen heeft meer dan tachtig procent (onder andere) zorgen over de ontwikkeling van twee kerncentrales in de Eemshaven: dat geldt voor zowel direct omwonenden als inwoners uit de rest van de provincie (83-84%). In Zuid-Holland geldt dit voor 70 tot 71 procent en in Zeeland voor 65 tot 74 procent. Driekwart van de omwonenden van Terneuzen heeft zorgen, dit geldt voor twee derde van de omwonenden van het Sloegebied (66%).

Voor alle gebieden geldt dat de ‘spontane’ zorgen zich vooral toespitsen op de **veiligheid van de kerncentrale**: van 56% tot 92% van degenen die zorgen hebben, gaan de zorgen (onder andere) daarover. In Terneuzen maken vier op tien (41%) van degenen die zorgen hebben, zich zorgen over milieu en natuur. Onder de andere groepen ligt dat percentage tussen de 16 en 24 procent. Voor omwonenden van Terneuzen geldt verder dat de zorgen zich meer verspreiden over de verschillende categorieën: zij maken zich naast over milieu en natuur, ook relatief veel zorgen over de **leefbaarheid en infrastructuur**. In Groningen is het percentage dat zich zorgen maakt over iets dat onder ‘**overig**’ valt hoger dan in de andere gebieden (21%-26%). Het gaat daarbij vooral om een ervaren gevoel van onrecht waarbij Groningers het idee hebben de lasten voor de rest van Nederland te moeten dragen, door bovenop de gaswinning en bijbehorende aardbevingsproblematiek nu ook mogelijk kerncentrales te moeten huisvesten.

Tabel 4.1 - Type zorgen uitgesplitst naar gebied. Meerdere antwoorden mogelijk.¹

Basis: omwonenden die aangeven (onder andere) zorgen te hebben

	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
	Omwonenden Eemshaven	Rest provincie	Omwonenden Maasvlakte II	Rest provincie	Omwonenden Sloegebied	Omwonenden Terneuzen	Rest provincie
<i>waarvan genoemd (% van de inwoners die zorgen hebben) ↓</i>	83%	84%	70%	71%	66%	74%	65%
Veiligheid	84%	85%	85%	92%	72%	56%	81%
Milieu en natuur	19%	16%	24%	17%	23%	41%	24%
Leefbaarheid en infrastructuur	15%	7%	18%	5%	33%	42%	22%
Economisch	10%	10%	6%	8%	9%	11%	9%
Overig	21%	26%	4%	7%	10%	12%	10%

Deze zorgen zijn verder uit te splitsen in verschillende categorieën. Zo vallen onder het thema ‘veiligheid’ bijvoorbeeld zowel zorgen die gaan over operationele risico’s en kernrampen, als zorgen door externe menselijke dreigingen. In de hoofdstukken 5, 6, 7 en 8 wordt per gebied verder uitgewerkt welke zorgen daar spelen en in welke mate.

4.2 Welke kansen ziet men?

De kansen die omwonenden ‘spontaan’ noemen zijn onder te verdelen in drie thema’s: (1) energievoorziening en duurzaamheid, (2) economische voordelen en (3) regionale en maatschappelijke ontwikkeling. De kansen die niet waren in te delen onder deze noemers, vallen onder ‘overig’. In het codeboek in Bijlage D wordt verder toegelicht wat deze thema’s precies omhelzen.

Uit Tabel 4.2 (op de volgende pagina) blijkt dat in Groningen circa de helft van de bewoners (ook) kansen ziet. Onder direct omwonenden van de Eemshaven is dit 48 procent en in de rest van de provincie 55 procent. In Zuid-Holland geldt dit voor 65 tot 74 procent van de bewoners en in Zeeland voor 63 tot 74 procent.

Het soort kansen dat men ziet verschilt tussen de regio’s. In Groningen en Zuid-Holland staan kansen rond energievoorziening en duurzaamheid bovenaan, terwijl men in Zeeland vooral economische voordelen ziet.

¹ De volledige tabel is opgenomen in Bijlage C.

Dat geldt voor omwonenden van het Sloegebied en Terneuzen nog sterker dan de inwoners van de rest van de provincie Zeeland. Inwoners die verder van de mogelijke locaties wonen, zien over het algemeen meer kansen bij de ontwikkeling van de kerncentrales dan degenen die in de directe omgeving wonen. Dat beeld is te zien in alle drie provincies. Wel noemen omwonenden vaker economische voordelen als kans bij de ontwikkeling van kerncentrales, in vergelijking met provinciegenoten die verder van de mogelijke locaties wonen.

Tabel 4.2 - Type kansen uitgesplitst naar gebied²

Basis: omwonenden die aangeven (onder andere) kansen te zien

	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
	Omwonenden Eemshaven	Rest provincie	Omwonenden Maasvlakte II	Rest provincie	Omwonenden Sloegebied	Omwonenden Terneuzen	Rest provincie
% dat kansen ziet →	48%	55%	65%	74%	70%	63%	74%
<i>waarvan genoemd (% van de inwoners dat kansen ziet) ↓</i>							
Energievoorziening en duurzaamheid	59%	72%	82%	90%	55%	42%	61%
Economische voordelen	63%	52%	40%	29%	74%	81%	66%
Regionale en maatschappelijke ontwikkeling	6%	6%	2%	5%	12%	8%	8%
Overig	3%	3%	6%	4%	5%	5%	4%

Voor de hier behandelde kansen geldt dat ze verder uit zijn te splitsen naar verschillende categorieën. Zo vallen onder het thema ‘energievoorziening en duurzaamheid’ bijvoorbeeld zowel kansen die gaan over de verwachte betrouwbaarheid en stabiliteit van de energievoorziening als de duurzaamheid daarvan ten opzichte van fossiele brandstoffen. In de hoofdstukken 5, 6, 7 en 8 wordt per gebied verder uitgewerkt welke kansen omwonenden daar zien, en in welke mate.

² De volledige tabel is opgenomen in Bijlage C.

4.3 Zorgen en kansen uit het Omgevingsbeeld

De in paragraaf 4.1 en 4.2 gegeven categorieën van zorgen zijn samengesteld op basis van de antwoorden die omwonenden gaven op de (open) vraag: ‘Welke zorgen heeft u?’ Dit betrof dus kansen en zorgen die spontaan bij de inwoners opkwamen. Er zijn echter ook andere thema’s die spelen rond de eventuele realisatie van nieuwe kerncentrales.

In het kader van de voorbereiding van het besluit over de locaties van nieuwe kerncentrales, heeft het ministerie van KGG een aantal thema’s geïnventariseerd in de vorm van een Omgevingsbeeld. Deze zijn in de enquête aan omwonenden voorgelegd met de vraag of zij zich op die thema’s vooral zorgen maken of juist vooral kansen zien. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen zorgen en kansen tijdens de *bouw* van de kerncentrales als het *in gebruik zijn* daarvan.

4.3.1 Zorgen en kansen tijdens de bouwfase

In Tabel 4.3 (op de volgende pagina) is de verhouding tussen de mate waarin men zorgen heeft en kansen ziet tijdens de bouwfase weergegeven. Daarvoor is het verschil genomen tussen het aandeel dat vooral of alleen kansen ziet, en het aandeel dat vooral of alleen zorgen heeft. Dus bijvoorbeeld: 42% van de omwonenden van de Eemshaven ziet vooral kansen op het gebied van werkgelegenheid, 35% heeft daar juist vooral zorgen over. Het verschil is +7%, dat ligt tussen de 0 en 20 procent en krijgt dus één plusje. In bijlage C zijn de volledige tabellen opgenomen, inclusief alle percentages.

Het overheersende aantal ‘minnetjes’ (-) laat zien dat omwonenden over de meeste onderwerpen meer zorgen hebben dan dat ze kansen zien. Dat geldt voor de veiligheid, gezondheid, natuur en milieu, landschap, beschikbaarheid van woningen en de bereikbaarheid van en recreatiemogelijkheden in de omgeving. Op de thema’s voorzieningen en werkgelegenheid zijn deze groepen meer in evenwicht, of is de groep die vooral kansen ziet juist groter. Dit geldt niet voor omwonenden van de Eemshaven en de rest van de provincie Groningen, zij hebben meer zorgen over de voorzieningen dan dat zij hier kansen voor zien.

Ook blijkt dat het aandeel dat vooral of alleen zorgen heeft op alle thema’s hoger is onder direct omwonenden van de Eemshaven ten opzichte van de omwonenden van de drie andere gebieden, en ook onder de inwoners van de provincie Groningen in vergelijking met de omwonenden uit de provincie Zuid-Holland en Zeeland.

Tabel 4.3 - Stel dat er [...] twee kerncentrales komen. Kunt u aangeven of u tijdens de bouw van de centrales vooral zorgen heeft, of vooral kansen ziet op onderstaande gebieden?

Basis: alle omwonenden, n=8.628

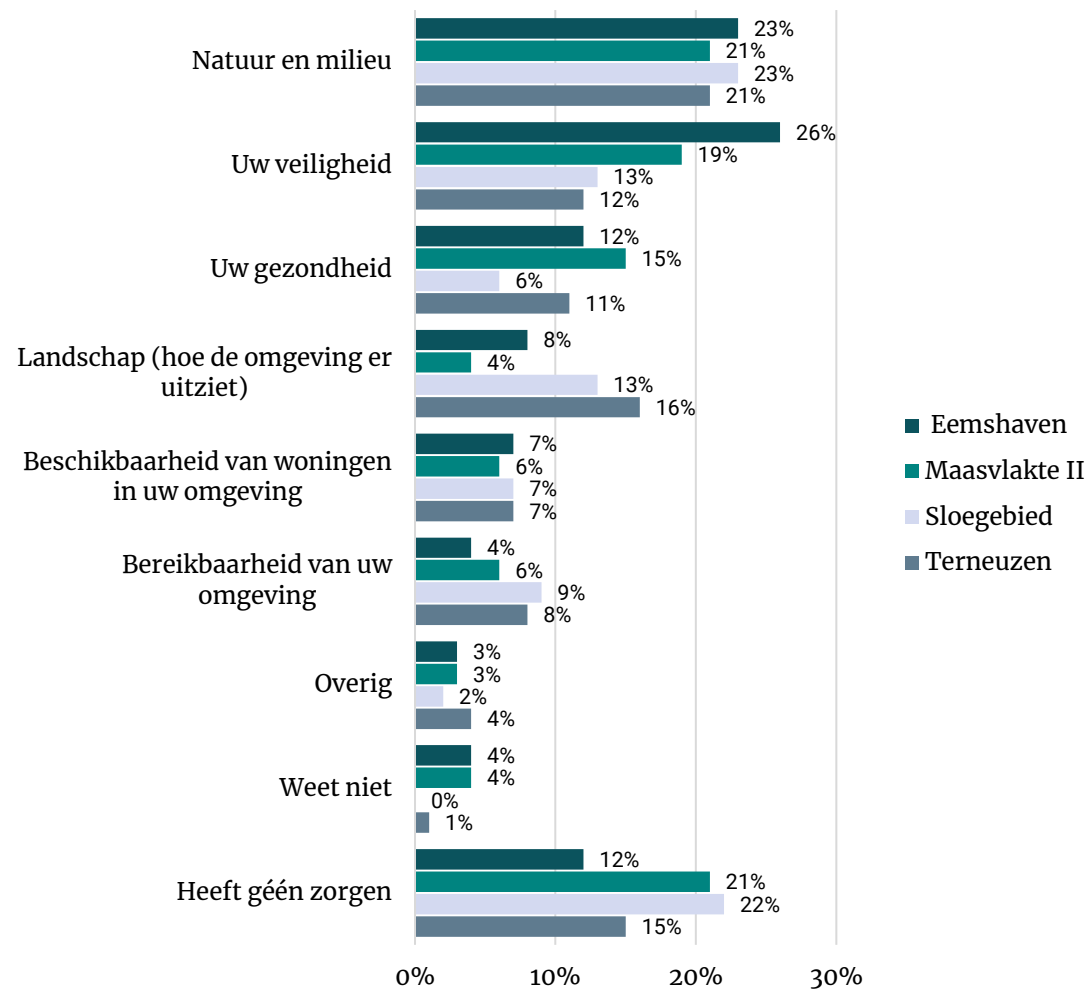
	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland				
	Omwonenden Eemshaven (n=933)	Rest provincie (n=1.729)	Omwonenden Maasvlakte II (n=942)	Rest provincie (n=1.377)	Omwonenden Slogebied (n=862)	Omwonenden Terneuzen (n=927)	Rest provincie (n=1.858)		
De werkgelegenheid in uw omgeving	+	+	++	+++	+++	++	+++		
Voorzieningen in uw omgeving	-	-	+	+	+	+	+		
Bereikbaarheid van uw omgeving	--	-	-	-	-	--	-		
Beschikbaarheid van woningen in uw omgeving	---	--	--	-	-	--	-	+++	> 40%
Recreatiemogelijkheden in uw omgeving	---	--	--	-	--	--	-	++	20 tot 40%
Uw gezondheid	---	---	--	--	--	--	-	+	0 tot 20%
Uw veiligheid	---	---	--	-	--	--	-	-	-20 tot 0%
Natuur en milieu	---	---	--	--	--	--	--	--	-40 tot -20%
Landschap	---	---	--	--	--	---	--	---	< -40%

Wanneer verder wordt ingezoomd op de thema's waarover men zich het meest zorgen maakt, is een duidelijke top-3 zichtbaar bestaande uit veiligheid, natuur en milieu en gezondheid. Ook hierin zijn verschillen tussen de gebieden zichtbaar. In zowel Groningen als Zuid-Holland maakt men zich tijdens de bouw van de kerncentrales met name zorgen over natuur en milieu en de eigen veiligheid. Dat geldt voor zowel de direct omwonenden van de beoogde locaties, als de inwoners van de rest van de provincie. In Zeeland maakt men zich tijdens de bouw van de kerncentrales in vergelijking met de andere gebieden minder zorgen over veiligheid. Zij hebben juist wel weer meer zorgen over het effect van een kerncentrale op hoe het landschap eruitziet, en wat het betekent voor de bereikbaarheid van de omgeving.

→ *Toelichting figuur 4.1:* Omwonenden die aangaven onder andere zorgen te hebben, kregen eerst de vraag over welk van deze thema's zij zich zorgen maken. Van degenen die maar één thema selecteerden is aangenomen dat dit het thema is waar zij zich het meeste zorgen over maken. Degenen die hierbij meerdere thema's selecteerden, kregen de vervolgvraag over welk van de geselecteerde thema's zij zich het meeste zorgen maken. De percentages in de figuur tellen dus per gebied op tot 100 procent. Een volledige tabel is te vinden in de bijlagen.

Figuur 4.1 - Hieronder ziet u de onderwerpen waarover u zich zorgen maakt tijdens de bouw van de kerncentrales. Waar maakt u zich het meeste zorgen over?

Basis: direct omwonenden, n=3.664

Over datgene waar bewoners zich het meest zorgen maken, is uitgevraagd wat deze zorgen precies zijn.

- Voor wat betreft **natuur en milieu** noemt men vooral zorgen over radioactief afval, impact op lokale ecosystemen, vervuiling en verontreiniging en langdurige milieueffecten.
- Op het thema **veiligheid** worden zorgen over de gevolgen van calamiteiten en rampen, aardbevingsrisico's en de angst dat kerncentrales doelwitten zouden kunnen worden in tijden van oorlog of door terroristen het meest genoemd.
- Zorgen over **gezondheid** gaan vooral over stralingsgevaar, ongevallen en calamiteiten die ernstige gezondheidsrisico's met zich meebrengen en zorgen over hoe langdurige milieueffecten de gezondheid kunnen beïnvloeden.
- Zorgen omtrent het thema **landschap** gaan met name over aantasting van het landschap door de centrale en infrastructuur, horizonvervuiling door koeltorens en hoogspanningsmasten en verlies van natuur en landbouwgrond.
- Met betrekking tot de **beschikbaarheid van woningen** noemt men vooral zorgen over het gebrek aan beschikbare woningen voor lokale

jongeren en starters en zowel druk op de woningmarkt als verhoging van de prijzen door de toegenomen vraag van externe werknemers.

- Op het thema **bereikbaarheid** maakt men zich vooral zorgen over verkeersdrukke en files en de te beperkte capaciteit van de huidige infrastructuur waardoor (ontsnappings-)wegen overbelast raken en kleinere dorpen moeilijker bereikbaar worden.
- Degenen die zich zorgen maken over **recreatiemogelijkheden** doen dit vooral over de toegankelijkheid van recreatiegebieden, invloed op de kwaliteit van het zwem- en recreatiewater en teruglopend toerisme.
- Voor wat betreft **voorzieningen** noemt men vooral zorgen over de druk op de gezondheidszorg, huisvesting en lokale voorzieningen zoals winkels en scholen door een toename van arbeiders en hun gezinnen.
- Rond de **werkgelegenheid** maakt men zich vooral zorgen dat de inzet van externe arbeid ten koste zal gaan van lokale werkgelegenheid, de werkgelegenheid van tijdelijke aard zal zijn en dat de bouw van de kerncentrale personeel van andere lokale industrieën wegtrekt.

Voor alle gebieden geldt dat omwonenden tijdens de bouw vooral kansen zien voor de werkgelegenheid in de omgeving (33-52%). Op de andere voorgelegde thema's is het aandeel dat kansen ziet relatief laag.

→ *Toelichting figuur 4.2:* Omwonenden die aangaven onder andere kansen te zien, kregen eerst de vraag op welk van deze thema's zij kansen zien. Van degenen die maar één thema selecteerden is aangenomen dat dit het thema is waar zij de meeste kansen zien. Degenen die hierbij meerdere thema's selecteerden, kregen de vervolgvraag op welk van de geselecteerde thema's zij de meeste kansen zien. De percentages in de figuur tellen dus per gebied op tot 100 procent. Een volledige tabel is te vinden in de bijlagen.

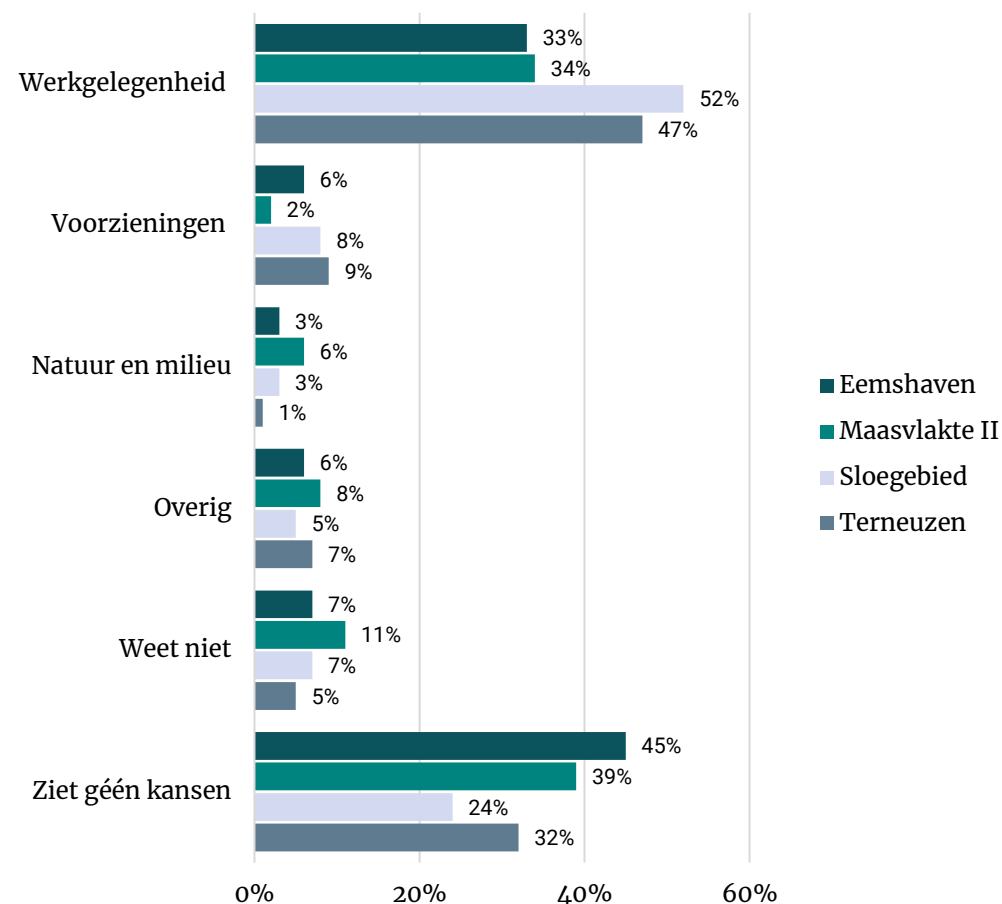
Over datgene waar bewoners de meeste kansen zien, is uitgevraagd welke kansen zij concreet zien. Kansen die men ziet voor de **werkgelegenheid**, worden vooral toegeschreven aan de langere duur van de bouwfase en de behoefte aan diverse arbeidskrachten, hetgeen mogelijk ook indirecte economische voordelen oplevert. Op het thema **voorzieningen** ziet men vooral kansen voor behoud en uitbreiding hiervan door bevolkingstoename als gevolg van de extra werkgelegenheid. Voor het thema **natuur en milieu** ziet men de meeste kansen voor een vermindering van CO₂-uitstoot, schone en duurzame energie en mogelijkheden om de afhankelijkheid van fossiele brandstoffen te verminderen.

4.3.2 Zorgen en kansen tijdens het in gebruik zijn van de centrales

In Tabel 4.4 is de verhouding tussen de mate waarin men zorgen heeft en kansen ziet tijdens het in gebruik zijn van de centrales weergegeven. Daarvoor is het verschil genomen tussen het aandeel dat vooral of alleen kansen ziet, en het aandeel dat vooral of alleen zorgen heeft.

Figuur 4.2 - Hieronder ziet u de onderwerpen waarop u kansen ziet tijdens de bouw van de kerncentrales. Waar ziet u de meeste kansen?

Basis: direct omwonenden, n=3.664

Dus bijvoorbeeld: 23% van de omwonenden van de Eemshaven ziet vooral kansen op het gebied van voorzieningen in de omgeving, 38% heeft daar juist vooral zorgen over. Het verschil is -15%, dat ligt tussen de 0 en -20 procent en krijgt dus één minnetje. In bijlage C zijn de volledige tabellen opgenomen, inclusief alle percentages.

Tijdens het in gebruik zijn van de centrales hebben omwonenden van de Eemshaven, Maasvlakte II, het Sloegebied en Terneuzen en inwoners van de rest van de provincies op bijna alle gebieden vaker vooral of alleen zorgen dan dat zij vooral of alleen kansen zien. Voor de thema's natuur en milieu, de eigen veiligheid, gezondheid, het landschap, beschikbaarheid van woningen en recreatiemogelijkheden in de omgeving geldt dat in alle gebieden meer mensen zorgen hebben dan kansen zien. Alleen wat betreft werkgelegenheid zien omwonenden in alle gebieden vaker vooral of alleen kansen dan dat zij vooral of alleen zorgen hebben. In het Sloegebied en de rest van de provincie Zeeland ziet men ook meer kansen waar het gaat om de bereikbaarheid van en voorzieningen in de omgeving.

Tabel 4.4 - Stel dat er [...]³ twee kerncentrales komen. Kunt u aangeven of u tijdens het in gebruik zijn van de centrales vooral zorgen heeft, of vooral kansen ziet op onderstaande gebieden?⁴

Basis: alle omwonenden, n=8.628

	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland			Legenda	verschil in %
	Omwonenden Eemshaven (n=933)	Rest provincie (n=1.729)	Omwonenden Maasvlakte II (n=942)	Rest provincie (n=1.377)	Omwonenden Sloegebied (n=862)	Omwonenden Terneuzen (n=927)	Rest provincie (n=1.858)		
De werkgelegenheid in uw omgeving	+	+	++	++	+++	++	+++		
Voorzieningen in uw omgeving	-	-	-	+	+	+	+		
Bereikbaarheid van uw omgeving	-	-	-	-	+	-	+		
Beschikbaarheid van woningen in uw omgeving	--	--	--	-	-	-	-	+++	> 40%
Recreatiemogelijkheden in uw omgeving	---	--	--	--	-	--	-	++	20 tot 40%
Uw gezondheid	---	---	--	--	--	--	--	+	0 tot 20%
Uw veiligheid	---	---	--	--	--	--	--	-	-20 tot 0%
Natuur en milieu	---	---	--	--	--	--	-	--	-40 tot -20%
Landschap	---	---	--	--	--	---	--	---	< -40%

³ In de vragenlijst werd hier de naam van de locatie getoond.

⁴ In Bijlage C is per thema een complete uitdraai van deze tabellen te vinden.

Wanneer omwonenden wordt gevraagd naar hun grootste zorg tijdens het in gebruik zijn van het de kerncentrales ligt het zwaartepunt onder omwonenden van alle gebieden bij de eigen veiligheid. Daarna volgen wederom zorgen over milieu en natuur, en de eigen gezondheid. De bereikbaarheid van de omgeving is in deze fase niet langer een veelgenoemde zorg van inwoners van Zeeland, wel blijven zij zich zorgen maken over het landschap – meer dan in de andere gebieden.

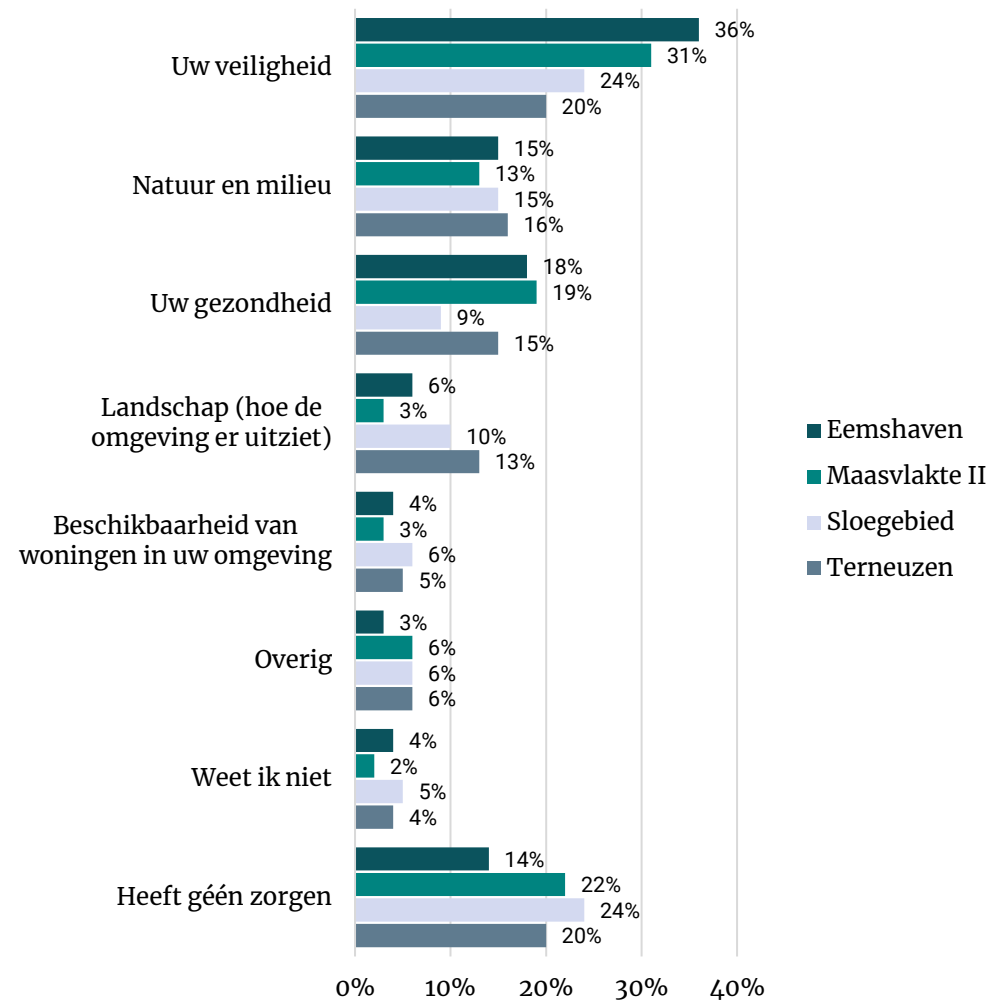
→ *Toelichting figuur 4.3:* omwonenden die aangaven onder andere zorgen te hebben, kregen eerst de vraag op welk van deze thema's zij zich zorgen hebben. Van degenen die maar één thema selecteerden is aangenomen dat dit het thema is waar zij de meeste zorgen hebben. Degenen die hierbij meerdere thema's selecteerden, kregen de vervolgvraag op welk van de geselecteerde thema's zij de meeste zorgen hebben. De percentages in de figuur tellen dus per gebied op tot 100 procent. Een volledige tabel is te vinden in de bijlagen.

Over datgene waar bewoners zich het meest zorgen maken, is uitgevraagd wat deze zorgen precies zijn.

- Op het thema **veiligheid** heeft men met name de zorg dat kerncentrales doelwitten kunnen zijn in tijden van conflict, zorgen over de potentieel catastrofale gevolgen als er iets misgaat in de centrale en noemt men het gevaar van radioactieve straling.
- Omtrent het thema **natuur en milieu** worden vooral zorgen over afvalbeheer en opslag van radioactief materiaal, gevolgen van een ongeluk in een kerncentrale voor milieu en omliggende natuur en de milieu-impact van het lozen van koelwater op omliggende ecosystemen genoemd.

Figuur 4.3 - Hieronder ziet u de onderwerpen waarover u zich zorgen maakt tijdens het in gebruik zijn van de kerncentrales. Waar maakt u zich het meeste zorgen over?¹

Basis: direct omwonenden, n=3.664

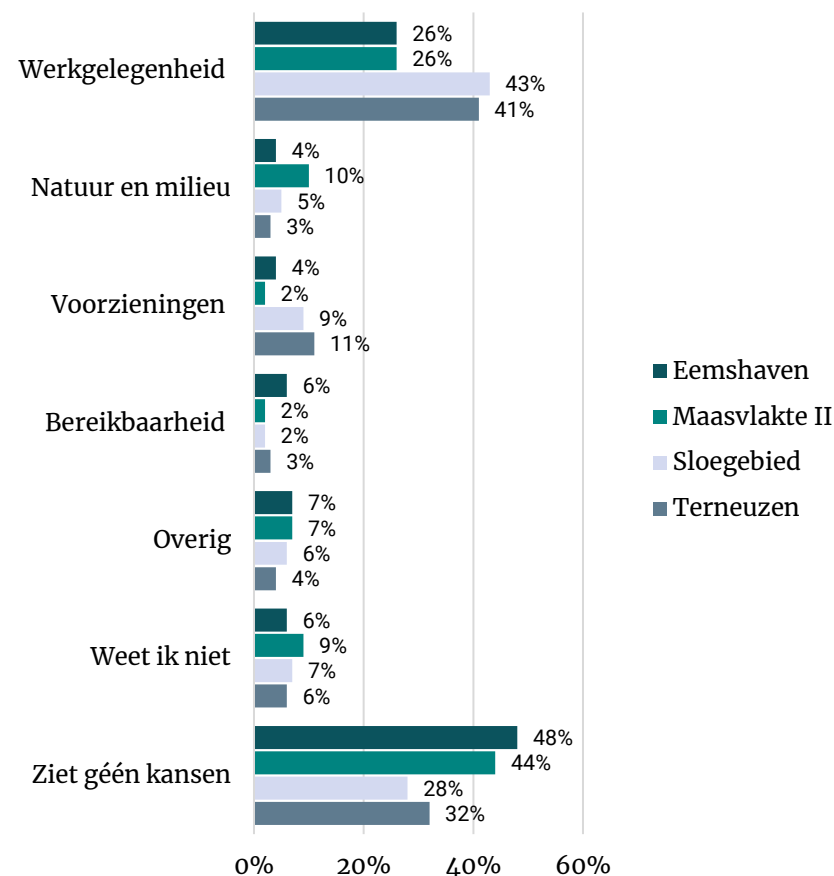
- Voor wat betreft het thema **gezondheid** noemt men vooral zorgen over gevolgen voor de gezondheid bij een kernramp, langetermijneffecten van laag-niveaustraling en ongezonde luchtkwaliteit door uitstoot en koelwaterafvoer.
- Op het thema **landschap** heeft men vooral zorgen over horizonvervuiling en aantasting en verlies van natuur en landschap.
- Zorgen over de **bereikbaarheid** heeft men vooral over onvoldoende capaciteit van (toegangs-)wegen, verwachte verkeersdrukte en files en beperkte ontspanningsroutes bij calamiteiten.
- Met betrekking tot **recreatiemogelijkheden** heeft men vooral zorgen over de verminderde toegankelijkheid van recreatieve gebieden, de negatieve invloed van koelwater en andere emissies op de zwem- en waterkwaliteit en de afname van toerisme door aanwezigheid van de kerncentrale.
- Druk op medische en zorggerelateerde voorzieningen evenals de vraag of bestaande voorzieningen adequaat kunnen blijven door de uitbreiding en waardedaling van woningen economische impact na de bouw, vormen de grootste zorgen omtrent het thema **voorzieningen**.
- Voor wat betreft het thema **beschikbaarheid van woningen** maakt men zich met name zorgen over een tekort aan woningen en de betaalbaarheid evenals vertragingen of uitblijven van nieuwbouw.
- De meest genoemde zorgen met betrekking tot het thema **werkgelegenheid** zijn het moeten aantrekken van extern personeel voor de bouw, een afname van werkgelegenheid na de bouw en de mogelijke negatieve impact op de lokale economie en leefbaarheid nadat de bouw is voltooid.

Ook na de bouwfase, wanneer de kerncentrales in gebruik zijn, verwacht men vooral kansen voor werkgelegenheid in de omgeving (26-43%; Figuur 4.4).

Over datgeen waar bewoners de meeste kansen zien, is uitgevraagd welke kansen zij concreet zien. Directe en indirecte werkgelegenheid en lokale economische groei, ziet men als voornaamste kansen op het thema **werkgelegenheid**. Op het thema **natuur en milieu** ziet men de meeste kansen voor schone energieproductie en CO₂-reductie door een vermindering van fossiele brandstoffen. Met betrekking tot **voorzieningen** ziet men met name kansen voor behoud en uitbreiding van het huidige aanbod door de toename van werkgelegenheid.

Figuur 4.4 - Hieronder ziet u de onderwerpen waarop u kansen ziet tijdens het in gebruik zijn van de kerncentrales. Waar ziet u de meeste kansen?

Basis: direct omwonenden, n=3.664

Uitkomsten per gebied

5 De Eemshaven (Groningen)

5.1 Inleiding

Uit de voorgaande hoofdstukken bleek dat omwonenden van de Eemshaven minder positief tegenover kernenergie in het algemeen, en kerncentrales in de eigen omgeving staan. Ze hebben relatief veel zorgen, en zien minder kansen dan omwonenden van de andere gebieden. Bovendien zijn ze minder te spreken over (hun betrokkenheid bij) het proces rondom de ontwikkeling van de centrales. Dit hoofdstuk beschrijft over welke zaken omwonenden zich met name zorgen maken, en welke kansen ze zien.

In Bijlage C zijn drie volledige tabellen opgenomen, waarin de percentages van alle genoemde zorgen, kansen en voorwaarden staan weergegeven voor alle gebieden.

5.2 Voornaamste zorgen

Ruim acht op tien hebben zorgen over kerncentrales in de Eemshaven.

83% van de omwonenden en **84%** van de bredere regio heeft zorgen

Zowel omwonenden als inwoners uit de rest van de provincie maken zich met name zorgen over aspecten die te maken hebben met veiligheid, zoals de opslag, het transport en de lange termijn gevaren van radioactief afval, mogelijke externe dreigingen, de operationele risico's van een kerncentrale en de mogelijke negatieve effecten op de gezondheid. Een andere veelgenoemde zorg is te categoriseren als 'concentratie van risico's'. In Groningen gaat het dan specifiek om de ligging in aardbevingsgebied die volgens bewoners niet samengaat met de bouw van kerncentrales. Ook noemen omwonenden dat zij het gevoel hebben te worden opgezadeld met de lasten voor de rest van Nederland ('gevoel van onrecht'). Ze noemen de gaswinning en bijbehorende

aardbevingsproblematiek als argument dat Groningen niet ook moet worden gekozen voor de ontwikkeling van kerncentrales.

Uit de tabel blijkt verder dat er verschillen zijn tussen direct omwonenden en omwonenden uit de bredere regio wat betreft het soort zorgen. Zo maken direct omwonenden zich vaker zorgen over de concentratie van risico's dan inwoners van de rest van de provincie (23% tegenover 15%), externe dreigingen (23% tegenover 15%) en de gezondheid (18% tegenover 13%).

Tabel 5.1 – 'Welke zorgen heeft u?' Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde zorgen.

Basis: inwoners die zorgen hebben (83% van omwonenden, 84% bredere regio)

		Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
	Kernafval	26%	32%
	Concentratie van risico's	23%	15%
	Externe dreigingen	22%	16%
	Algemene veiligheid	20%	21%
	Operationele risico's	19%	22%
	Gezondheid	18%	13%
	Gevoel van onrecht	15%	19%

5.3 Voornaamste kansen

De helft van de direct omwonenden en een iets grotere groep van de inwoners van de bredere provincie ziet (ook) kansen met de komst van kerncentrales.

48% van de omwonenden en **55%** van de bredere regio ziet kansen

Beide groepen zien vooral kansen op het gebied van regionale economische groei en werkgelegenheid (respectievelijk 55% en 42%). Verder zijn ze positief over de duurzaamheid en stabiliteit van kernenergie ten opzichte van andere energiebronnen, en de mogelijke individuele besparing die dit op kan leveren.

Tabel 5.2 – ‘Welke kansen ziet u?’ Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde kansen.

Basis, inwoners die kansen zien (48% van omwonenden, 55% bredere regio)

		Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
	Vestiging nieuwe bedrijven en werkgelegenheid	55%	42%
	Schone en CO ₂ -arme energie	32%	39%
	Stabiele en betrouwbare energievoorziening	20%	24%
	Individuele besparing	10%	12%

5.4 Voorwaarden

Tot slot is aan de groep direct omwonenden gevraagd welke voorwaarden zij belangrijk vinden als er twee kerncentrales zouden komen in de Eemshaven. Omwonenden noemen vooral een algemene uiting met betrekking tot

veiligheid (32%). Zij geven aan dat ‘het veilig’ moet zonder dit nader te specificeren. Een vergelijkbare groep (30%) noemt geen voorwaarden, zij wijst de komst van kerncentrales af en is niet bereid om over voorwaarden na te denken. Andere genoemde voorwaarden zijn een directe financiële compensatie voor de regio of bewoners, zoals lagere energieprijzen, subsidies of vergoeding voor de waardedaling vastgoed. Voor 12 procent is het beschermen van de bestaande natuur, milieu en ecosystemen of compensatie voor de mogelijk te verliezen natuur een voorwaarde.

Tabel 5.3 - Stel dat er twee kerncentrales komen in/op [...]. Welke voorwaarden vindt u dan belangrijk? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde voorwaarden, % genoemd en illustratieve citaten.

Basis: omwonenden Eemshaven

32%	Veiligheid: algemeen	‘Dat de veiligheid op alle fronten gewaarborgd is en blijft.’ ‘Veiligheid voorop!’
30%	Principieel standpunt: afwijzing	‘Onbespreekbaar dat ze er komen.’ ‘Ik ben tegen kerncentrales.’ ‘Aardbevingen en kerncentrales gaan niet samen.’
14%	Financiële compensatie	‘Dat de energie hier in de omgeving goedkoper zal zijn dan in andere delen van het land.’ ‘Dat er ruimschoots vergoedingen komen richting bewoners.’
12%	Milieu: bescherming en compensatie	‘Dat er koeltorens komen en er geen vervuild warm water in de Waddenzee wordt geloosd.’ ‘De Wadden en alles wat er in leeft moet te allen tijde beschermd worden, De natuur mag geen schade ondervinden, [...] Er moet een groot bos gepland worden in de provincie ter bekostiging van klimaatschade door de bouw.’

6 De Maasvlakte II (Zuid-Holland)

6.1 Inleiding

Uit hoofdstuk 3 kwam een redelijk positief beeld naar voren voor wat betreft de houding van Zuid-Hollanders tegenover kernenergie in het algemeen en kerncentrales in de eigen omgeving. Meer dan de helft van hen is positief gestemd over het feit dat in Nederland kernenergie wordt opgewekt en de groep die kansen ziet in de ontwikkeling van twee kerncentrales op Maasvlakte II is groter dan de groep die hier zorgt over heeft. Dit hoofdstuk beschrijft meer in detail over welke zaken omwonenden van Maasvlakte II zich met name zorgen maken, en welke kansen ze zien.

In Bijlage C zijn twee volledige tabellen opgenomen, waarin de percentages van alle genoemde zorgen, kansen en voorwaarden staan weergegeven voor alle gebieden.

6.2 Voornaamste zorgen

Zeven op de tien omwonenden van de Maasvlakte II heeft (onder andere) zorgen over de komst van twee kerncentrales in de regio.

70% van de omwonenden en **71%** van de bredere regio heeft zorgen

Onder beide groepen spelen vooral zorgen die te maken hebben met de veiligheid van de kerncentrale, zoals operationele risico's, externe dreigingen en zorgen over kernafval. Verder vreest men ook voor schade aan natuur, ecosysteem en biodiversiteit. Andere thema's zoals de concentratie van risico's, en het gevoel van onrecht wat door inwoners van Groningen veelvuldig naar voren werd gebracht, speelt onder deze groep minder een rol.

Tabel 6.1 – 'Welke zorgen heeft u?' Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde zorgen.

Basis: inwoners die zorgen hebben (70% van omwonenden, 71% bredere regio)

		Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
	Operationele risico's en kernrampen	28%	27%
	Veiligheid: algemeen	24%	25%
	Externe dreigingen	21%	21%
	Schade aan natuur, ecosysteem en biodiversiteit	20%	15%
	Kernafval	20%	33%
	Gezondheid	18%	14%

6.3 Voornaamste kansen

Twee derde van de direct omwonenden en driekwart van de inwoners van de bredere regio zien kansen in de ontwikkeling van twee kerncentrales op Maasvlakte II.

65% van de omwonenden en **74%** van de bredere regio ziet kansen

Omwonenden zien vooral kansen op het gebied van energievoorziening. De twee meest genoemde kansen zijn 'schone en CO₂-arme energie' en een stabiele en betrouwbare energievoorziening. Daarna volgt pas de positieve impuls die centrales op de regionale economie en werkgelegenheid zou kunnen hebben. Tot slot noemen omwonenden uit de directe omgeving en bredere regio mogelijke individuele besparing als potentiële kans.

Tabel 6.2 - Welke kansen ziet u? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde kansen.

Basis: inwoners die kansen zien (65% van omwonenden, 74% bredere regio)

	Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
 Schone en CO₂-arme energie	41%	45%
 Stabiele en betrouwbare energievoorziening	32%	34%
 Vestiging nieuwe bedrijven en werkgelegenheid	28%	18%
 Individuele besparing	13%	13%

6.4 Voorwaarden

Voor de helft van de omwonenden van de Maasvlakte (48%) is het waarborgen van de veiligheid de belangrijkste voorwaarde voor de komst van kerncentrales. Een op vijf vindt het van belang dat de bestaande natuur voldoende beschermd wordt en/of dat er compensatie plaatsvindt bij mogelijke verliezen. De derde meest genoemde voorwaarde is dat er geïnvesteerd moet worden in het aanbrengen van verbeteringen aan de huidige infrastructuur en/of lokale voorzieningen zoals woningen, onderwijs, zorg en recreatie. Tot slot geeft een op tien (10%) aan geen voorwaarden te willen of kunnen formuleren omdat zij principieel tegen de komst van kerncentrales op Maasvlakte II zijn.

Tabel 6.3 - Stel dat er twee kerncentrales komen in/op [...]. Welke voorwaarden vindt u dan belangrijk? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde voorwaarden, % genoemd en illustratieve citaten.

Basis: omwonenden Maasvlakte II

48%	Veiligheid: algemeen	‘Veiligheid boven alles.’ ‘Het moet voldoen aan de hoogste veiligheidseisen, regelmatig getest en gecontroleerd worden.’
18%	Milieu en natuur: bescherming en compensatie	‘Rekening houden met de dieren en de natuur, [...]’ ‘Dat er ook veel groen wordt teruggegeven aan de natuur.’
12%	Sociaaleconomisch: infrastructuur en/of voorzieningen	‘Sterk verbeterde infrastructuur.’ ‘Het moet niet ten koste gaan van de bereikbaarheid van de Maasvlakte en recreatiemogelijkheden.’
10%	Principieel standpunt: afwijzing	‘Dat ze er niet komen, ze moeten in minder bevolkt gebied en in een gebied dat geen omgevingsrisico heeft.’ ‘Twee kerncentrales op de Maasvlakte vind ik onaanvaardbaar.’

7 Het Sloegebied (Zeeland)

7.1 Inleiding

Eerder bleek al dat het merendeel van de omwonenden van het Sloegebied positief staat tegenover het opwekken van kernenergie in Nederland, en dat ook de groep die kansen ziet in de ontwikkeling van kerncentrales in de eigen omgeving groter is dan de groep die zich zorgen maakt. De zorgen leken – in tegenstelling tot de andere gebieden – iets meer verspreid over een aantal verschillende thema's, in plaats van een focus rondom veiligheid. Dit hoofdstuk beschrijft meer in detail over welke zaken omwonenden van het Sloegebied zich met name zorgen maken, en welke kansen ze zien.

In Bijlage C zijn twee volledige tabellen opgenomen, waarin de percentages van alle genoemde zorgen, kansen en voorwaarden staan weergegeven voor alle gebieden.

7.2 Voornaamste zorgen

Twee derde van de omwonenden van het Sloegebied hebben zorgen over de ontwikkeling van twee kerncentrales in hun omgeving. Voor een vergelijkbaar aandeel van de Zeelanders geldt hetzelfde.

66% van de omwonenden en **65%** van de bredere regio heeft zorgen

Beide groepen dragen een aantal zorgen aan die te maken hebben met de veiligheid. De meest genoemde zorgen zijn onder andere zorgen over kernafval, veiligheid in het algemeen, operationele risico's en externe dreigingen. Ook het thema 'algemene sociaal-maatschappelijke gevolgen' wordt relatief vaak genoemd. Daarbij gaat het vooral om geanticiperde 'overlast' of 'impact' welke niet verder wordt gespecificeerd. Tot slot is één van

de meest genoemde zorgen de mogelijke druk op het verkeer en de infrastructuur die door de ontwikkeling van de centrales zou kunnen ontstaan.

Tabel 7.1 - Welke zorgen heeft u? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde zorgen.

Basis: inwoners die zorgen hebben (66% van omwonenden, 65% bredere regio)

		Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
	Kernafval	24%	23%
	Veiligheid: algemeen	22%	21%
	Operationele risico's en kernrampen	15%	21%
	Sociaal-maatschappelijke gevolgen: algemeen	15%	7%
	Externe dreigingen	14%	17%
	Druk op verkeer en infrastructuur	13%	8%

7.3 Voornaamste kansen

Zeven op de tien van de direct omwonenden en een iets grotere groep uit de bredere regio zien (onder andere) kansen bij de ontwikkeling van kerncentrales.

70% van de omwonenden en **74%** van de bredere regio ziet kansen

Vooraf de mogelijke stimulering van de lokale economie zien zij als voordeel. In mindere mate worden ook de voordelen van schone en CO₂-arme energie, en een stabiele en betrouwbare energievoorziening genoemd.

Tot slot ziet men kansen voor ontwikkelingen op het gebied van kennis en innovatie bij de totstandkoming van twee kerncentrales in de regio.

Tabel 7.2 - Welke kansen ziet u? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde kansen.

Basis: inwoners die kansen zien (70% van omwonenden, 74% bredere regio)

		Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
	Vestiging nieuwe bedrijven en werkgelegenheid	69%	59%
	Schone en CO ₂ -arme energie	26%	26%
	Stabiele en betrouwbare energievoorziening	19%	23%
	Kansen voor kennis en innovatie	10%	5%

7.4 Voorwaarden

Ruim een derde van de omwonenden van het Sloegebied (36%) vindt het waarborgen van de veiligheid een belangrijke voorwaarde voor de komst van kerncentrales. De tweede meest genoemde voorwaarde is het beschermen van de bestaande natuur en het compenseren bij mogelijke verliezen (18%). Een vergelijkbare groep noemt een voorwaarde die gericht is op het doen van investeringen in en verbetering van de lokale en regionale infrastructuur (17%). Tot slot noemt 16 procent voorwaarden over het zo veel mogelijk beperken van de visuele impact en het zo goed mogelijk inpassen in het landschap van de bouwwerken.

Tabel 7.3 - Stel dat er twee kerncentrales komen in/op [...]. Welke voorwaarden vindt u dan belangrijk? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde voorwaarden, % genoemd en illustratieve citaten.

Basis: omwonenden van het Sloegebied

36%	Veiligheid: algemeen	‘Dat er meer op veiligheid gelet wordt en ook strenge handhaving.’ ‘Veiligheidsprotocollen duidelijk communiceren en dit op gezette termijnen blijven doen.’
18%	Milieu en natuur: bescherming en compensatie	‘Geen koelwaterlozingen in natuur / Noordzee.’ ‘Dat het voor zover mogelijk, weinig effect heeft op de ecosystemen in de Westerschelde en omgeving.’
17%	Sociaaleconomisch: infrastructuur en/of voorzieningen	‘Infrastructuur vroegtijdig op orde brengen. Minimaal een 2e route naar West Brabant i.v.m. kruising van 2 kanalen.’ ‘Dat er HEEL goed wordt nagedacht waar iedereen gaat wonen.’
16%	Milieu en natuur: inpassen landschap	‘Geen koeltorens, alle hoogspanningsmasten in Zeeland ondergronds (ook de bestaande).’ ‘Mogen niet te hoog worden.’

8 Terneuzen (Zeeland)

8.1 Inleiding

Omwonenden van de beoogde locatie in Terneuzen zijn in meerderheid positief over het opwekken van kernenergie in Nederland. Over de mogelijke ontwikkeling van kerncentrales in de eigen omgeving zijn zij wat minder te spreken: het aandeel dat vooral zorgen heeft en vooral kansen ziet is nagenoeg in evenwicht. Daarin is een relatief groot verschil te zien met de inwoners van de bredere regio (provincie Zeeland): zij zien meer kansen dan dat ze zorgen hebben. Dit hoofdstuk beschrijft meer in detail over welke zaken omwonenden van Terneuzen zich met name zorgen maken, en welke kansen ze zien.

In Bijlage C zijn twee volledige tabellen opgenomen, waarin de percentages van alle genoemde zorgen, kansen en voorwaarden staan weergegeven voor alle gebieden.

8.2 Voornaamste zorgen

Driekwart van de direct omwonenden en twee derde van de Zeelanders heeft (onder andere) zorgen over de ontwikkeling van kerncentrales in Terneuzen.

74% van de omwonenden en **65%** van de bredere regio heeft zorgen

De voornaamste zorgen die door omwonenden van Terneuzen benoemd worden, gaan – in tegenstelling tot de andere gebieden – niet overwegend over veiligheid. De meest genoemde zorgen onder direct omwonenden zijn onder andere de mogelijke schade aan natuur, ecosysteem en biodiversiteit, de druk op verkeer en infrastructuur en de druk op huisvesting, arbeid en voorzieningen. Wat betreft veiligheid noemen mensen vooral wat meer algemene veiligheidsrisico's, en mogelijke negatieve gevolgen voor de gezondheid.

Tabel 8.1 - Welke zorgen heeft u? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde zorgen.

Basis: inwoners die zorgen hebben (74% van omwonenden, 65% bredere regio)

		Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
	Schade aan natuur, ecosysteem en biodiversiteit	25%	16%
	Druk op verkeer en infrastructuur	18%	8%
	Veiligheid: algemeen	17%	21%
	Druk op huisvesting, arbeid en voorzieningen	16%	9%
	Gezondheid	16%	14%

8.3 Voornaamste kansen

Het aandeel dat kansen ziet is groter onder Zeelanders dan onder inwoners van de direct omgeving van Terneuzen (respectievelijk 74% en 63%).

74% van de omwonenden en **63%** van de bredere regio ziet kansen

Omwonenden noemen als mogelijke kansen met name de potentiële vestiging van nieuwe bedrijven en daaruit voortvloeiende werkgelegenheid. In minder mate verwachten ze ook een positieve impuls voor de stabiliteit en/of betrouwbaarheid van de energievoorziening, en zijn ze positief over de schone energie die hiermee kan worden opgewekt.

Tabel 8.2 - Welke kansen ziet u? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde kansen.

Basis: inwoners die kansen zien (74% van omwonenden, 63% bredere regio)

		Omwonenden (<15 km)	Bredere regio
	Vestiging nieuwe bedrijven en werkgelegenheid	77%	59%
	Stabiele en betrouwbare energievoorziening	18%	23%
	Schone en CO ₂ -arme energie	17%	26%

8.4 Voorwaarden

Omwonenden van Terneuzen vinden het waarborgen van de veiligheid het belangrijkste in het geval dat er twee kerncentrales in Terneuzen zouden worden ontwikkeld (27%). De andere meest genoemde voorwaarden zijn het investeren in infrastructuur en voorzieningen (17%), het beschermen en indien nodig compenseren van de bestaande natuur (17%) en het inpassen van de centrales in het ruimtelijk landschap (13%). Een groep van 17 procent geeft aan principieel tegen de komst van kerncentrales te zijn en formuleert daarom geen voorwaarden.

Tabel 8.3 - Stel dat er twee kerncentrales komen in/op [...]. Welke voorwaarden vindt u dan belangrijk? Meerdere antwoorden mogelijk. Meest genoemde voorwaarden, % genoemd en illustratieve citaten.

Basis: omwonenden van Terneuzen

27%	Veiligheid: algemeen	‘Dat ze minimaal zo veilig zijn als Borssele en Antwerpen.’ ‘Een veiligheidszone van 10 km van bewoonde gebieden.’
17%	Sociaaleconomisch: infrastructuur en voorzieningen	‘Dat er goede economische impuls komt voor de regio, denk aan ziekenhuizen, voorzieningen, infrastructuur etc.’ ‘Compensatie in de vorm van extra voorzieningen, wegen (volledige tweebaansweg tussen Terneuzen en Schoondijke) en woningen voor de jeugd in Zeeuws-Vlaanderen. Zorgen dat de inwoners profiteren van het offer dat Zeeuws-Vlaanderen moet leveren.’
17%	Principieel standpunt: afwijzing	‘Voorwaarden zijn niet van belang, gaat t mis dan zitten we toch in de problemen, voorwaarden of niet!!’ ‘Dat is geen optie voor me. Gewoon geen kerncentrales.’
14%	Milieu en natuur: bescherming en compensatie	‘Voldoende natuurcompensatie en een groene buffer rondom de centrales.’ ‘Goede waterfilters, voor het zuiveren van het water.’
13%	Milieu en natuur: inpassen landschap	‘Geen koeltorens en Zeeuws Vlaanderen moet niet vol komen te staan met enorme elektriciteitsmasten.’ ‘Kleine versie zonder koeltorens.’

Conclusie

Het ministerie van Klimaat en Groene Groei wil bij de verkenning van de mogelijkheden voor de bouw van twee nieuwe kerncentrales inzicht hebben in de verwachtingen van omwonenden wanneer deze centrales in hun regio zouden worden gerealiseerd. Meer specifiek gaat het om de zorgen die inwoners van de gebieden hebben en de kansen die zij zien. In het onderzoek stonden vier vragen centraal. In deze conclusie wordt een antwoord op deze vragen geformuleerd.

1. In welke mate leven de reeds geïdentificeerde zorgen en kansen uit het omgevingsbeeld onder de bewoners van de vier gebieden?

Voorafgaande aan het onderzoek heeft het ministerie de mogelijke zorgen en kansen geïnventariseerd. Deze zijn geclusterd rond de thema's veiligheid, gezondheid, natuur en milieu, landschap, beschikbaarheid van woningen, recreatiemogelijkheden en bereikbaarheid. Aan inwoners van de verschillende gebieden zijn deze geïdentificeerde thema's met kansen en zorgen voorgelegd. De thema's blijken allemaal herkenbaar. Hoewel een deel van de inwoners ook kansen zien hebben zij op de meeste thema's overwegend zorgen. Alleen op het gebied van werkgelegenheid en in mindere mate in relatie tot het voorzieningenniveau zijn er meer inwoners die kansen zien dan zorgen hebben.

2. Zijn er zorgen en kansen die nog niet zijn opgenomen in het omgevingsbeeld, die wel spelen onder omwonenden?

Om te achterhalen of er naast de reeds geïdentificeerde kansen en zorgen nog andere zaken leven onder inwoners van de vier gebieden, is door middel van een open vraagstelling onderzocht in hoeverre omwonenden spontaan op dezelfde of wellicht andere zorgen en kansen komen. Het blijkt dat inwoners spontaan dezelfde thema's benoemen die ook al in omgevingsanalyse en

gesprekken in de omgeving naar voren waren gekomen. Dat geldt zowel voor de in het omgevingsbeeld geïdentificeerde zorgen als kansen.

Uit de spontane beantwoording komen met name zorgen naar voren rond veiligheid, gezondheid, milieu en natuur. Als kansen zien omwonenden in de vier gebieden vooral economische voordelen en mogelijkheden voor een schone, onafhankelijke energievoorziening. Daarnaast dragen omwonenden ook zorgen en kansen aan die niet expliciet in het omgevingsbeeld staan. De zorg dat de huidige bestemming van het gebied komt te verdwijnen bijvoorbeeld, en de kans op mogelijk individueel financieel voordeel, en het op de kaart zetten van de regio.

Verder blijkt dat het palet aan zorgen dat men binnen een bepaald thema heeft, zeer divers is. Zo gaan zorgen die te maken hebben met 'veiligheid' over de locatie als potentieel doelwit voor menselijke dreigingen en kwetsbaarheid voor natuurrampen, maar ook over de operationele risico's, de verwerking en het transport van kernafval, en knelpunten rond vluchtroutes in geval van calamiteiten.

3. Zijn er verschillen tussen de gebieden voor wat betreft de kansen en zorgen die omwonenden zien?

Er zijn zowel verschillen tussen de gebieden in de *mate* waarin omwonenden kansen zien en zorgen hebben, als de *aard* van die kansen en zorgen. Inwoners van Groningen maken zich relatief veel zorgen en zien in mindere mate kansen bij eventuele komst van kerncentrales in de Eemshaven. Het aantal inwoners dat zorgen heeft is ruimschoots groter dan het aantal dat kansen ziet.

In Zuid-Holland en Zeeland is dit beeld iets anders. Rond de locaties Maasvlakte en Sloegebied is het aantal inwoners dat kansen ziet groter dan het aantal dat zorgen heeft. Rond Terneuzen is het aantal inwoners dat zorgen heeft net iets groter dan het aantal dat kansen zien.

Voor alle gebieden geldt dat veiligheid een belangrijk thema van zorg is. Specifiek in Groningen spreekt een relatief groot deel van de omwonenden daarnaast zorgen uit over een ervaren gevoel van onrecht waarbij Groningers het idee hebben de lasten voor de rest van Nederland te moeten dragen. Men ervaart het als onrechtvaardig dat de provincie na de aardbevingsproblematiek als gevolg van de gaswinning, nu ook mogelijk kerncentrales moet huisvesten. Onder inwoners van het gebied rond de Maasvlakte II spelen met name zorgen die te maken hebben met de eigen veiligheid, zoals de operationele risico's, mogelijke externe dreigingen en de opslag, transport en lange termijn gevaren van kernafval. Inwoners van Zeeland hebben bij de mogelijke komst van kerncentrales in het Sloegebied of Terneuzen, vooral 'praktische' bezwaren zoals druk op verkeer en infrastructuur, huisvesting, arbeid en voorzieningen.

De mogelijke komst van nieuwe bedrijven en daarmee samenhangende regionale economische groei wordt in Zeeland en Groningen als voornaamste kans gezien. In Zuid-Holland ziet men vooral kansen in relatie tot de energievoorziening, met kernenergie als duurzame, betrouwbare en/of onafhankelijke energiebron.

4. Zijn er binnen de gebieden verschillen tussen demografische groepen voor wat betreft de kansen en zorgen die zij zien?

De verschillen tussen leeftijdsgroepen zijn relatief klein waar het gaat om de opvattingen over kernenergie en de kansen en zorgen bij de mogelijke realisatie van nieuwe kerncentrales. Tussen mannen en vrouwen zijn die verschillen groter. Mannen zijn over het algemeen positiever over de inzet van kernenergie als energiebron, en zien ook meer kansen bij de komst van nieuwe kerncentrales dan vrouwen. Vrouwen staan minder positief tegenover kernenergie en hebben meer zorgen bij de mogelijke realisatie van nieuwe kerncentrales.

Bijlagen

A close-up, shallow depth-of-field photograph of a row of books on a wooden shelf. The books are of various colors, including light blue, white, red, and yellow. The word 'Bijlagen' is overlaid in a bold, teal, sans-serif font on the left side of the image.

A Bijlage: Responsoverzicht

	Omvang van de respons (aantal)	Verdeling van de respons (in %)
Gebied		
de Eemshaven	933	11%
rest provincie Groningen	1.728	20%
Maasvlakte II	942	11%
rest provincie Zuid-Holland	1.377	16%
het Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	862	10%
Terneuzen	928	11%
rest provincie Zeeland	1.858	22%
Totaal	8.628	100%

Geslacht		
Man	3.516	63%
Vrouw	1.844	33%
Anders	20	0%
Wil niet zeggen	201	4%
Onbekend	3.307	-
Totaal	8.628	100%

	Omvang van de respons (aantal)	Verdeling van de respons (in %)
Leeftijd		
16-34 jaar	582	11%
35-49 jaar	922	17%
50-64 jaar	1.704	32%
65+	2.113	40%
Onbekend	3.307	-
Totaal	8.628	100%

B Bijlage: Wegingsprocedure

Wat is een weging ?

In onderzoek wordt regelmatig gebruik gemaakt van een weging. Dat is nodig wanneer een scheefheid in de samenstelling van de respons zorgt voor een (mogelijke) vertekening van de uitkomsten. Het doel van een weging is het corrigeren voor een scheve verdeling van de respons, om deze zo goed mogelijk overeen te laten komen met de onderzoekspopulatie. Wegen gebeurt doorgaans op basis van populatiekenmerken, zoals geslacht, leeftijd, regio, politieke voorkeur etc. Het resultaat van een weging is een respons die overeenkomt met de populatie op de kenmerken waarop is gewogen. De veronderstelling daarbij is dat een representatieve samenstelling op basis van achtergrondkenmerken, bijdraagt aan een representatief beeld wat betreft de onderzochte attitudes en gedragingen.

Hoe is de weging uitgevoerd?

Voor dit onderzoek zijn in de te onderzoeken gebieden steekproeven getrokken. Per onderzoeksgebied zijn vanuit de Basisregistratie Adressen en Gebouwen (BAG) willekeurige woonadressen geselecteerd en vervolgens door middel van een brief benaderd. Dat betekent dat per gebied ieder huishouden een gelijke kans had om in de steekproef te zitten, en dus om mee te doen aan het onderzoek. Om te zorgen dat bij meerpersoonshuishoudens ieder lid van het huishouden een even grote kans heeft om mee te kunnen doen, is in de uitnodiging gevraagd de vragenlijst in te laten vullen door het lid van het huishouden dat 16 jaar of ouder is en als eerste jarig is. In de praktijk blijkt dit niet altijd te zijn opgevolgd, want senioren en mannen waren in de respons oververtegenwoordigd terwijl er relatief weinig vrouwen en jongeren de lijst invulden. Om hiervoor te corrigeren is een weging uitgevoerd op de kenmerken leeftijd en geslacht.

In dit onderzoek deed zich een bijzondere omstandigheid voor, doordat van een deel van de respondenten geen achtergrondkenmerken bekend waren. Het gaat in totaal om 3.307 respondenten verdeeld over de verschillende deelgebieden. Voor deze responsgroep was het dus niet mogelijk een weging uit te voeren op leeftijd en geslacht. Om te kunnen bepalen of we deze groep respondenten al dan niet in de analyses konden meenemen, is gekeken naar wat het effect is van de weging op de uitkomsten. Hiervoor zijn per regio de volgende vergelijkingen tussen groepen gemaakt:

- (1) uitkomsten van responsgroep zonder achtergrondgegevens
- (2) ongewogen uitkomsten van responsgroep met achtergrondgegevens
- (3) gewogen uitkomsten van responsgroep met achtergrondgegevens

Hoewel er verschillen in opvattingen bestaan tussen mannen en vrouwen en ook tussen leeftijdsgroepen, blijkt de weging naar leeftijd en geslacht niet te leiden tot een significante verschuiving van de uitkomsten. In de regio's blijken beperkte, merendeels niet significante verschillen te bestaan tussen de drie responsgroepen ten aanzien van de kernuitkomsten van het onderzoek: de perceptie van kansen en risico's bij een mogelijke komst van een kerncentrale in de regio. Met andere woorden: de weging die de respons-samenstelling corrigeert voor leeftijd en geslacht, heeft een zeer beperkt effect op de uitkomsten. Om deze reden zijn de ongewogen uitkomsten van de eerste responsgroep waarvoor geen weging mogelijk was, wel meegenomen in de analyses.

C Bijlage: Extra tabellen en figuren

Tabel 0.1 - [volledige tabel bij Tabel 4.1 in het rapport, en de uitkomsten per gebied] – Welke zorgen heeft u?

	Eemshaven	Maasvlakte II	Sloegebied	Terneuzen	Groningen	Zuid-Holland	Zeeland
Veiligheidsrisico's door of in de buurt van de kerncentrale							
Algemeen – veiligheid*	20%	24%	22%	17%	21%	25%	21%
Operationele risico's en kernrampen	19%	28%	15%	9%	22%	27%	21%
Externe dreigingen	22%	21%	14%	8%	16%	21%	17%
Kwetsbaarheid centrale natuurrampen	3%	5%	2%	1%	5%	9%	4%
Onvoldoende vluchtwegen	0%	2%	5%	0%	0%	1%	2%
Concentratie van risico's	23%	9%	8%	9%	15%	6%	8%
Kernafval	26%	20%	24%	12%	32%	33%	23%
Gezondheid	18%	18%	9%	16%	13%	14%	14%
Milieu en natuur							
Schade aan natuur, ecosysteem en biodiversiteit	14%	20%	13%	25%	14%	15%	16%
Aantasting (visueel) landschap en horizonvervuiling	3%	2%	10%	12%	2%	1%	7%
Bestemming gebied	3%	1%	3%	9%	1%	1%	1%
Leefbaarheid en infrastructuur							
Algemeen – leefbaarheid en infrastructuur*	4%	5%	15%	17%	4%	1%	7%
Directe zintuiglijke overlast	1%	4%	2%	5%	1%	0%	1%
Druk op verkeer en infrastructuur	6%	8%	13%	18%	2%	2%	8%
Druk op huisvesting, arbeid en voorzieningen	4%	3%	11%	16%	1%	1%	9%
Netcongestie	1%	0%	1%	1%	0%	1%	2%
Economisch							
Algemeen – economisch*	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%
Kosten, financiering en rendement	6%	3%	7%	3%	7%	7%	5%
Waardedaling onroerend goed	3%	3%	1%	5%	1%	1%	2%

Impact lokale economie	1%	0%	1%	3%	1%	0%	1%
Overig							
Algemeen – overig*	0%	0%	0%	0%	1%	0%	0%
Wantrouwen in overheid en proces	4%	0%	1%	2%	3%	2%	1%
Noodzaak kernenergie en alternatieven	2%	2%	2%	1%	3%	3%	2%
Lange bouw- en besluitvormingstijd	1%	1%	4%	4%	3%	2%	3%
Gevoel van onrecht	15%	1%	3%	5%	19%	1%	4%
Onduidelijk/ onbekend	2%	3%	2%	4%	2%	3%	6%

* Hierbij gaat het om algemene zorgen die betrekking hebben op het thema, maar niet nader worden gespecificeerd.

Tabel 0.2 - [volledige tabel bij Tabel 4.2 in het rapport, en de uitkomsten per gebied] – Welke kansen ziet u?

	Eemshaven	Maasvlakte II	Slogebied	Terneuzen	Groningen	Zuid-Holland	Zeeland
Energievoorziening en duurzaamheid							
Energie: algemeen	7%	9%	7%	7%	8%	10%	8%
Stabiele en betrouwbare energievoorziening	20%	32%	19%	18%	24%	34%	23%
Schone en CO ₂ -arme energie (tegenstander fossiele industrie)	32%	41%	26%	17%	39%	45%	26%
Onafhankelijkheid	5%	10%	7%	4%	9%	17%	6%
Tegenstander van zonne- en windenergie	6%	7%	3%	1%	7%	4%	7%
Economische voordelen							
Vestiging nieuwe bedrijven en werkgelegenheid	55%	28%	69%	77%	42%	18%	59%
Individuele besparing	10%	13%	5%	5%	12%	13%	8%
Regionale en maatschappelijke ontwikkeling							
Kansen voor kennis en innovatie	4%	2%	10%	4%	3%	5%	5%
Regio op de kaart	3%	0%	3%	3%	3%	0%	3%
Overig							
Algemeen - overig	3%	5%	5%	5%	3%	3%	4%
Onduidelijk/onbekend	2%	4%	2%	2%	3%	5%	3%

Tabel 0.3 - [volledige tabel bij Tabel 4.3 in het rapport] - Stel dat er [...] twee kerncentrales komen. Kunt u aangeven of u tijdens de bouw van de centrales vooral zorgen heeft, of vooral kansen ziet op onderstaande gebieden?

		Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
		Omwonenden Eemshaven (n=933)	Rest provincie (n=1.729)	Omwonenden Maasvlakte II (n=942)	Rest provincie (n=1.377)	Omwonenden het Sloegebied (n=862)	Omwonenden Terneuzen (n=927)	Rest provincie (n=1.858)
Natuur en milieu	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	66%	64%	50%	48%	51%	58%	45%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	15%	17%	24%	25%	25%	20%	25%
Uw veiligheid	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	60%	56%	44%	40%	40%	47%	36%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	12%	13%	20%	21%	20%	18%	22%
Uw gezondheid	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	54%	54%	45%	40%	37%	44%	34%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	12%	13%	18%	19%	16%	17%	21%
Landschap (hoe de omgeving er uitziet)	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	64%	61%	44%	40%	49%	61%	43%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	15%	13%	19%	20%	20%	18%	22%
Beschikbaarheid van woningen in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	58%	44%	39%	29%	41%	50%	34%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	15%	15%	17%	17%	22%	24%	23%
Bereikbaarheid van uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	46%	34%	31%	23%	34%	45%	27%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	22%	16%	19%	18%	23%	23%	26%
Recreatiemogelijkheden in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	54%	49%	41%	36%	37%	50%	34%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	13%	12%	16%	17%	17%	17%	20%
Voorzieningen in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	41%	33%	23%	19%	23%	34%	20%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	27%	22%	24%	23%	37%	38%	37%
De werkgelegenheid in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	35%	28%	18%	13%	17%	26%	15%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	42%	48%	53%	60%	67%	57%	66%

Tabel 0.4 - [volledige tabel bij Tabel 4.6 in het rapport] - **Stel dat er [...] ⁵ twee kerncentrales komen. Kunt u aangeven of u tijdens het in gebruik zijn van de centrales vooral zorgen heeft, of vooral kansen ziet op onderstaande gebieden?**

		Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
		Omwonenden Eemshaven (n=933)	Rest provincie (n=1.729)	Omwonenden Maasvlakte II (n=942)	Rest provincie (n=1.377)	Omwonenden het Sloegebied (n=862)	Omwonenden Terneuzen (n=927)	Rest provincie (n=1.858)
Natuur en milieu	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	67%	64%	51%	49%	47%	56%	42%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	13%	16%	21%	22%	20%	18%	24%
Uw veiligheid	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	67%	66%	53%	51%	44%	50%	43%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	10%	11%	15%	17%	17%	15%	18%
Uw gezondheid	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	64%	64%	52%	48%	41%	45%	42%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	9%	10%	15%	17%	16%	15%	17%
Landschap (hoe de omgeving er uit ziet)	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	65%	60%	46%	40%	47%	58%	44%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	10%	11%	17%	17%	18%	16%	18%
Beschikbaarheid van woningen in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	50%	42%	36%	28%	32%	37%	29%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	16%	14%	14%	18%	24%	23%	22%
Bereikbaarheid van uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	40%	30%	26%	19%	23%	33%	20%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	20%	16%	15%	16%	23%	26%	24%
Recreatiemogelijkheden in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	53%	47%	40%	35%	33%	45%	31%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	10%	10%	14%	15%	16%	17%	17%
Voorzieningen in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	38%	32%	22%	16%	20%	29%	17%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	23%	21%	21%	21%	38%	37%	34%
De werkgelegenheid in uw omgeving	<i>Vooral/alleen zorgen</i>	37%	28%	18%	14%	17%	25%	15%
	<i>Vooral/alleen kansen</i>	37%	42%	48%	51%	63%	55%	59%

⁵ In de vragenlijst werd hier de naam van de locatie getoond.

Tabel 0.5 - [volledige tabel bij Tabel 4.3 en 4.6 in het rapport] - **Stel dat er twee kerncentrales komen. Kunt u aangeven of u tijdens de bouw van de centrales vooral zorgen heeft, of vooral kansen ziet op onderstaande gebieden? Kunt u aangeven of u wanneer de kerncentrales in gebruik zijn vooral zorgen heeft, of vooral kansen ziet op onderstaande gebieden?**

Natuur en milieu

	Vooral/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooral/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	66%	8%	15%	8%	3%
Groningen – rest van de provincie	64%	7%	17%	9%	3%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	50%	10%	24%	14%	2%
Zuid-Holland – rest van de provincie	48%	10%	25%	15%	3%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	51%	8%	25%	13%	2%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	58%	9%	20%	10%	2%
Zeeland – rest van de provincie	45%	11%	25%	16%	3%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	67%	7%	13%	10%	3%
Groningen – rest van de provincie	64%	8%	16%	8%	4%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	51%	9%	21%	16%	3%
Zuid-Holland – rest van de provincie	49%	11%	22%	13%	4%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	47%	10%	20%	19%	4%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	56%	8%	18%	15%	4%
Zeeland – rest van de provincie	42%	10%	24%	19%	4%

Uw gezondheid

	Vooral/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooral/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	54%	7%	12%	21%	5%
Groningen – rest van de provincie	54%	6%	13%	22%	5%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	45%	8%	18%	26%	3%
Zuid-Holland – rest van de provincie	40%	9%	19%	28%	4%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	37%	8%	16%	34%	5%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	44%	9%	17%	25%	5%
Zeeland – rest van de provincie	34%	9%	21%	32%	5%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	64%	6%	9%	16%	5%
Groningen – rest van de provincie	64%	7%	10%	14%	5%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	52%	8%	15%	21%	4%
Zuid-Holland – rest van de provincie	48%	10%	17%	20%	6%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	41%	8%	16%	30%	5%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	45%	9%	15%	26%	6%
Zeeland – rest van de provincie	42%	9%	17%	28%	5%

Uw veiligheid

	Vooral/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooral/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	60%	8%	12%	17%	3%
Groningen – rest van de provincie	56%	7%	13%	20%	4%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	44%	9%	20%	24%	3%
Zuid-Holland – rest van de provincie	40%	10%	21%	26%	3%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	40%	10%	20%	27%	2%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	47%	10%	18%	21%	3%
Zeeland – rest van de provincie	36%	10%	22%	28%	4%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	67%	7%	10%	13%	4%
Groningen – rest van de provincie	66%	7%	11%	12%	4%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	53%	10%	15%	18%	3%
Zuid-Holland – rest van de provincie	51%	9%	17%	19%	4%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	44%	9%	17%	27%	4%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	50%	10%	15%	21%	5%
Zeeland – rest van de provincie	43%	10%	18%	24%	4%

De bereikbaarheid van de omgeving

	Vooral/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooral/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	46%	7%	22%	18%	7%
Groningen – rest van de provincie	34%	7%	16%	33%	10%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	31%	105	19%	35%	6%

Zuid-Holland – rest van de provincie	23%	7%	18%	43%	9%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	34%	8%	23%	28%	7%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	45%	11%	23%	17%	4%
Zeeland – rest van de provincie	27%	8%	26%	33%	7%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	40%	8%	20%	23%	9%
Groningen – rest van de provincie	30%	7%	16%	35%	12%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	26%	10%	15%	42%	7%
Zuid-Holland – rest van de provincie	19%	7%	16%	47%	12%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	23%	11%	23%	35%	7%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	33%	10%	26%	23%	8%
Zeeland – rest van de provincie	20%	8%	24%	38%	9%

De recreatiemogelijkheden in uw omgeving

	Vooraf/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooraf/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	54%	8%	13%	18%	8%
Groningen – rest van de provincie	49%	7%	12%	24%	7%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	41%	8%	16%	31%	5%
Zuid-Holland – rest van de provincie	36%	7%	17%	33%	7%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	37%	9%	17%	31%	6%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	50%	11%	17%	17%	5%
Zeeland – rest van de provincie	34%	8%	20%	30%	7%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	53%	6%	10%	21%	10%
Groningen – rest van de provincie	47%	8%	10%	26%	9%

Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	40%	8%	14%	31%	7%
Zuid-Holland – rest van de provincie	35%	8%	15%	33%	10%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	33%	10%	16%	35%	7%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	45%	10%	17%	20%	9%
Zeeland – rest van de provincie	31%	9%	17%	33%	10%

De voorzieningen in uw omgeving

	Vooraf/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooraf/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	41%	9%	27%	17%	7%
Groningen – rest van de provincie	33%	8%	22%	29%	8%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	23%	8%	24%	37%	8%
Zuid-Holland – rest van de provincie	19%	7%	23%	42%	9%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	23%	10%	37%	25%	5%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	34%	11%	38%	12%	5%
Zeeland – rest van de provincie	20%	8%	37%	26%	8%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	38%	10%	23%	20%	10%
Groningen – rest van de provincie	32%	8%	21%	28%	11%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	22%	8%	21%	40%	9%
Zuid-Holland – rest van de provincie	16%	7%	21%	43%	13%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	20%	9%	38%	25%	7%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	29%	10%	37%	16%	7%
Zeeland – rest van de provincie	17%	9%	34%	29%	10%

De beschikbaarheid van woningen in uw omgeving

	Vooraf/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooraf/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	58%	9%	15%	12%	6%
Groningen – rest van de provincie	44%	9%	15%	23%	9%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	39%	10%	17%	28%	6%
Zuid-Holland – rest van de provincie	29%	10%	17%	36%	8%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	41%	12%	22%	21%	5%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	50%	9%	24%	12%	4%
Zeeland – rest van de provincie	34%	9%	23%	27%	8%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	50%	10%	16%	15%	9%
Groningen – rest van de provincie	42%	9%	14%	26%	10%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	36%	8%	14%	33%	7%
Zuid-Holland – rest van de provincie	28%	9%	18%	35%	10%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	32%	13%	24%	24%	7%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	37%	14%	23%	18%	8%
Zeeland – rest van de provincie	29%	10%	22%	28%	10%

Het landschap (hoe de omgeving er uitziet)

	Vooraf/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooraf/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	64%	7%	15%	10%	3%
Groningen – rest van de provincie	61%	7%	13%	15%	4%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	44%	9%	19%	26%	3%
Zuid-Holland – rest van de provincie	40%	8%	20%	27%	5%

Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	49%	9%	20%	20%	3%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	61%	8%	18%	11%	3%
Zeeland – rest van de provincie	43%	9%	22%	21%	5%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	65%	7%	10%	13%	5%
Groningen – rest van de provincie	60%	7%	11%	16%	6%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	46%	8%	17%	25%	4%
Zuid-Holland – rest van de provincie	40%	8%	17%	29%	6%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	47%	8%	18%	22%	5%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	58%	9%	16%	15%	3%
Zeeland – rest van de provincie	44%	8%	18%	25%	6%

De werkgelegenheid in uw omgeving

	Vooraf/alleen zorgen	Evenveel zorgen als kansen	Vooraf/alleen kansen	Geen zorgen, geen kansen	Geen antwoord
Tijdens de bouw					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	35%	9%	42%	8%	6%
Groningen – rest van de provincie	28%	8%	48%	9%	6%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	18%	7%	53%	16%	7%
Zuid-Holland – rest van de provincie	13%	6%	60%	15%	6%
Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	17%	6%	67%	7%	3%
Zeeland – omwonenden Terneuzen					
Zeeland – rest van de provincie	15%	6%	66%	8%	5%
Tijdens in gebruik zijn					
Groningen – omwonenden de Eemshaven	37%	8%	37%	10%	8%
Groningen – rest van de provincie	28%	8%	42%	14%	8%
Zuid-Holland – omwonenden Maasvlakte II	18%	7%	48%	20%	7%
Zuid-Holland – rest van de provincie	14%	6%	51%	20%	9%

Zeeland – omwonenden Sloegebied (Borssele/Vlissingen)	17%	6%	63%	9%	5%
Zeeland – omwonenden Terneuzen	25%	8%	55%	7%	5%
Zeeland – rest van de provincie	15%	7%	59%	13%	6%

Tabel 0.6 - [volledige tabel bij Figuur 4.1 in het rapport] - Hieronder ziet u de onderwerpen waarover u zich zorgen maakt tijdens de bouw van de kerncentrales. Waar maakt u zich het meeste zorgen over?

Basis: alle omwonenden, n=8.628

	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
	Omwonenden		Omwonenden		Omwonenden het	Omwonenden	
	Eemshaven (n=933)	Rest provincie (n=1.729)	Maasvlakte II (n=942)	Rest provincie (n=1.377)	Sloegebied (n=862)	Terneuzen (n=927)	Rest provincie (n=1.858)
Natuur en milieu	23%	30%	21%	28%	23%	21%	22%
Uw veiligheid	26%	23%	19%	19%	13%	12%	16%
Uw gezondheid	12%	15%	15%	13%	6%	11%	10%
Landschap (hoe de omgeving er uitziet)	8%	6%	4%	4%	13%	16%	10%
Beschikbaarheid van woningen in uw omgeving	7%	3%	6%	3%	7%	7%	6%
Bereikbaarheid van uw omgeving	4%	2%	6%	3%	9%	8%	7%
Recreatiemogelijkheden in uw omgeving	1%	0%	3%	1%	1%	1%	1%
Voorzieningen in uw omgeving	1%	1%	0%	0%	1%	3%	2%
De werkgelegenheid in uw omgeving	1%	1%	0%	0%	0%	1%	1%
Weet ik niet	4%	4%	4%	5%	4%	5%	5%
Heeft géén zorgen	12%	15%	21%	23%	22%	15%	22%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 0.7 - [volledige tabel bij Figuur 4.2 in het rapport] - **Hieronder ziet u de onderwerpen waarop u kansen ziet tijdens de bouw van de kerncentrales. Waar ziet u de meeste kansen?**⁶

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
	Omwonenden		Omwonenden		Omwonenden het	Omwonenden	
	Eemshaven (n=933)	Rest provincie (n=1.729)	Maasvlakte II (n=942)	Rest provincie (n=1.377)	Sloegebied (n=862)	Terneuzen (n=927)	Rest provincie (n=1.858)
De werkgelegenheid	33%	38%	34%	39%	52%	47%	50%
Voorzieningen	6%	3%	2%	2%	8%	9%	5%
Natuur en milieu	3%	4%	6%	7%	3%	1%	4%
Bereikbaarheid van uw omgeving	3%	3%	2%	1%	2%	3%	2%
Beschikbaarheid van woningen	1%	1%	2%	2%	2%	1%	1%
Landschap (hoe omgeving er uitziet)	1%	1%	2%	2%	1%	1%	1%
Gezondheid	1%	0%	1%	1%	0%	1%	0%
Veiligheid	0%	1%	1%	1%	0%	1%	1%
Recreatiemogelijkheden	0%	0%	0%	1%		0%	0%
Weet niet	7%	6%	11%	10%	7%	5%	7%
Ziet géén kansen	45%	43%	39%	34%	24%	32%	29%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

⁶ Omwonenden die aangaven onder andere zorgen te hebben, kregen eerst de vraag over welk van deze thema's zij zich zorgen maken. Van degenen die maar één thema selecteerden is aangenomen dat dit het thema is waar zij zich het meeste zorgen over maken. Degenen die hierbij meerdere thema's selecteerden, kregen de vervolgvraag over welk van de geselecteerde thema's zij zich het meeste zorgen maken.

Tabel 0.8 - [volledige tabel bij Figuur 4.3 in het rapport] - **Hieronder ziet u de onderwerpen waarover u zich zorgen maakt tijdens het in gebruik zijn van de kerncentrales. Waar maakt u zich het meeste zorgen over?**⁷

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
	Omwonenden	Rest provincie (n=1.729)	Omwonenden	Rest provincie (n=1.377)	Omwonenden het	Omwonenden	Rest provincie (n=1.858)
	Eemshaven (n=933)		Maasvlakte II (n=942)		Slogebied (n=862)	Terneuzen (n=927)	
Uw veiligheid	36%	32%	31%	28%	24%	20%	25%
Natuur en milieu	15%	22%	13%	18%	15%	16%	14%
Uw gezondheid	18%	20%	19%	20%	9%	15%	13%
Landschap (hoe de omgeving er uitziet)	6%	3%	3%	3%	10%	13%	8%
Beschikbaarheid van woningen in uw omgeving	4%	2%	3%	2%	6%	5%	5%
Bereikbaarheid van uw omgeving	0%	0%	3%	1%	2%	2%	2%
Recreatiemogelijkheden in uw omgeving	1%	0%	2%	1%	1%	1%	1%
Voorzieningen in uw omgeving	1%	1%	1%	0%	1%	2%	1%
De werkgelegenheid in uw omgeving	1%	1%	0%	0%	2%	1%	1%
Weet ik niet	4%	4%	2%	4%	5%	4%	5%
Heeft géén zorgen	14%	15%	22%	22%	24%	20%	25%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

⁷ Omwonenden die aangaven onder andere zorgen te hebben, kregen eerst de vraag over welk van deze thema's zij zich zorgen maken. Van degenen die maar één thema selecteerden is aangenomen dat dit het thema is waar zij zich het meeste zorgen over maken. Degenen die hierbij meerdere thema's selecteerden, kregen de vervolgvraag over welk van de geselecteerde thema's zij zich het meeste zorgen maken.

Tabel 0.9 - [volledige tabel bij Figuur 4.4 in het rapport] - **Hieronder ziet u de onderwerpen waarop u kansen ziet tijdens het in gebruik zijn van de kerncentrales. Waar ziet u de meeste kansen?**

Basis: alle omwonenden in directe omgeving en rest van de provincie, n=8.628

	Groningen		Zuid-Holland		Zeeland		
	Omwonenden		Omwonenden		Omwonenden het	Omwonenden	
	Eemshaven (n=933)	Rest provincie (n=1.729)	Maasvlakte II (n=942)	Rest provincie (n=1.377)	Slogebied (n=862)	Terneuzen (n=927)	Rest provincie (n=1.858)
De werkgelegenheid	26%	28%	26%	28%	43%	41%	40%
Natuur en milieu	4%	6%	10%	11%	5%	3%	5%
Voorzieningen	4%	3%	2%	2%	9%	11%	7%
Bereikbaarheid	6%	3%	2%	1%	2%	3%	3%
Beschikbaarheid van woningen	2%	2%	1%	2%	2%	2%	2%
Landschap (hoe omgeving er uitziet)	2%	1%	2%	3%	2%	1%	2%
Gezondheid	1%	1%	2%	2%	0%	0%	1%
Veiligheid	1%	1%	1%	2%	1%	1%	1%
Recreatiemogelijkheden	1%	0%	1%	1%	1%	0%	1%
Weet ik niet	6%	7%	9%	9%	7%	6%	6%
Ziet géén kansen	48%	48%	44%	39%	28%	32%	33%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

Tabel 0.10 - [volledige tabel bij tabellen 5.3, 6.3, 7.3 en 8.3 in het rapport] - **Stel dat er twee kerncentrales komen [naam locatie 2]. Welke voorwaarden vindt u dan belangrijk?**

	Eemshaven	Maasvlakte II	Slogebied	Terneuzen
Principieel standpunt				
Afwijzing	30%	10%	9%	17%
Acceptatie	2%	4%	2%	4%
Voorwaarden die te maken hebben met veiligheid en risicobeheersing				
Algemeen	32%	48%	36%	27%

Operationele risico's en dreigingen	2%	4%	1%	2%
Externe dreigingen	2%	4%	4%	1%
Andere problematiek	3%	1%	0%	0%
Noodplan en vluchtwegen	1%	5%	5%	3%
Gezondheid	6%	9%	4%	5%
Voorwaarden die te maken hebben met milieu en natuur				
Bescherming en compensatie	12%	18%	18%	14%
Inpassen landschap	5%	5%	16%	13%
Voorwaarden die te maken hebben met de lange termijnaspecten				
Afval	5%	6%	6%	3%
Ontmanteling	0%	0%	0%	1%
Sociaaleconomische voorwaarden en/of compensatie				
Financieel	14%	5%	5%	8%
Infrastructuur en/of voorzieningen	6%	12%	17%	17%
Profijt lokale economie	6%	1%	8%	9%
Proces, bestuur en communicatie				
Open communicatie	5%	5%	5%	9%
Inspraak en/of participatie	2%	0%	1%	5%
Verantwoordelijkheid en eigenaarschap	2%	2%	3%	2%
Uitvoering	1%	4%	7%	3%
Overig				
Locatie-specifieke voorwaarden	4%	4%	3%	8%
Type centrale	1%	2%	2%	3%
Onduidelijk/onbekend	4%	6%	5%	4%

D Bijlage: Codeboek

Gepercipieerde zorgen algemeen

Vraag: “Welke zorgen heeft u?”

Veiligheidsrisico's door of in de buurt van de kerncentrale <i>Alle zorgen die te maken hebben met de veiligheid van de kerncentrale, en die worden veroorzaakt door de centrale zelf.</i>	
	Omschrijving
Algemeen	Algemene veiligheidsrisico's die niet nader worden gespecificeerd. <i>Let op: alleen voor deze categorie kiezen als het wél over veiligheidsrisico's gaat, maar niet in één van de andere categorieën past. Dat kan ook zijn als het te vaag is wat het risico precies is dat de respondent ziet.</i>
Operationele risico's en kernrampen	Risico's die te maken hebben met de veiligheid van de kerncentrale en die worden veroorzaakt door de centrale <u>zelf</u> . Dus de angst voor een groot ongeluk in de centrale zelf, zoals een meltdown, explosie, lekkage of brand. Zowel korte als langetermijngevolgen. Hieronder vallen ook antwoorden met verwijzingen naar historische rampen.
Externe dreigingen	De zorg dat de kerncentrale doelwit kan zijn van externe <u>menselijke</u> dreigingen (oorlog, gewapende conflicten, terrorisme of sabotage). Hieronder vallen ook zorgen die gaan over de beveiliging van de centrales tegen deze dreigingen.
Kwetsbaarheid centrale natuurrampen	Zorgen over de kwetsbaarheid van de centrale door <u>niet-menselijke</u> dreigingen (zoals natuurrampen: overstromingen, zeespiegelstijging en stormen).
Onvoldoende vluchtwegen	De zorg dat er bij calamiteiten (menselijk of niet-menselijk) onvoldoende mogelijkheid is om het gebied te ontvluchten.
Concentratie van risico's	Kenmerken van de locatie die er volgens de respondent voor zorgen dat het bouwen van een kerncentrale onverantwoord is. Daaronder valt bijvoorbeeld de ligging in aardbevingsgebied, of het feit dat er al een kerncentrale in de buurt ligt.
Kernafval	Zorgen over de opslag, het transport en de lange termijn gevaren van radioactief afval.
Gezondheid	Zorgen over de eigen gezondheid en die van de gemeenschap door (mogelijke) straling, aantasting van de luchtkwaliteit of andere uitstoot. Het gaat hierbij om gezondheidsrisico's op de korte en lange termijn.

Milieu en natuur	
<i>Alle zorgen over de impact van de centrale op de natuurlijke omgeving, het landschap en het ecosysteem.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Schade aan natuur, ecosysteem en biodiversiteit	Zorgen over de schade aan natuur en milieu. Hieronder vallen ook opmerkingen over in de buurt gelegen natuurgebieden (zoals de Waddenzee of Westerschelde) en de effecten van bijvoorbeeld het lozen van koelwater.
Aantasting (visueel) landschap en horizon- vervuiling	Zorgen over de (visuele) impact van de centrale, koeltorens en de benodigde extra hoogspanningsmasten op het landschap.
Bestemming gebied	Zorgen die te maken hebben met het verdwijnen van de huidige bestemming van het gebied. Of die gaan over waar het gebied anders gebruikt voor zou kunnen worden.
Sociaal-maatschappelijke gevolgen	
<i>Alle zorgen over de impact van de bouw en exploitatie op de lokale samenleving, leefbaarheid en infrastructuur.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Algemeen	Zorgen die gaan over de sociaal-maatschappelijke gevolgen maar niet passen in een van onderstaande categorieën.
Directe zintuiglijke overlast	Zorgen over de directe overlast zoals lawaai, lichtvervuiling. Het gaat dus om overlast die te horen, zien etc. zijn.
Druk op verkeer en infrastructuur	Zorgen over de toegenomen verkeersdruk en files op de bestaande wegen door de aan- en afvoer van personeel en materiaal.
Druk op huisvesting, arbeid en voorzieningen	De zorg dat de komst en het nodig hebben van duizenden (tijdelijke) werknemers leidt tot een tekort aan woningen en een overbelasting van lokale voorzieningen zoals zorg en onderwijs, of een tekort aan personeel in andere sectoren.
Netcongestie	Alle zorgen over de capaciteit van het bestaande elektriciteitsnet. Het gaat om de angst dat het netwerk de grote hoeveelheid stroom van de nieuwe centrale(s) niet kan verwerken of transporteren naar de plekken waar de vraag is.
Economische gevolgen	
<i>Zorgen over de financiële aspecten van de kerncentrale, zowel voor de overheid als voor de burger.</i>	
	<i>Omschrijving</i>

Algemeen	Zorgen die gaan over de economische gevolgen van de kerncentrale, maar niet passen in een van onderstaande categorieën.
Kosten, financiering en rendement	Zorgen over de extreem hoge bouwkosten, de kans op budgetoverschrijdingen, wie er voor betaalt en of het project wel rendabel is.
Waardedaling onroerend goed	De angst dat huizen en grond in de omgeving van de centrale minder waard worden.
Impact lokale economie	Zorgen over negatieve effecten op bestaande lokale economische sectoren zoals toerisme, landbouw en visserij.
Politiek, proces en alternatieven	
	<i>Omschrijving</i>
Algemeen	Overige andere zorgen. Het moet wel gaan om een duidelijke zorg, die niet ingedeeld kan worden. Als het om een antwoord gaat wat niet
Wantrouwen in overheid en proces	Een gebrek aan vertrouwen in de overheid, de gemaakte beloftes en de eerlijkheid van het proces, vaak gebaseerd op ervaringen uit het verleden.
Noodzaak kernenergie en alternatieven	Het in twijfel trekken van de noodzaak van kernenergie. Hieronder vallen ook het noemen van nadelen van het opwekken van kernenergie en bijvoorbeeld de suggestie om te investeren in alternatieven zoals zon, wind, waterstof of kernfusie.
Lange bouw- en besluitvormingstijd	De zorg dat het project te lang duurt. En daarmee onzekerheid oplevert en/of niet effectief kan bijdragen aan de huidige klimaatdoelen en dat de technologie tegen die tijd verouderd is.
Gevoel van onrecht	Het gevoel dat de regio wordt opgezadeld met de lasten voor de rest van Nederland, na eerdere problematiek zoals de gaswinning.
Overig	
Onduidelijk/ onbekend	Antwoorden die niet in te delen zijn omdat ze te onduidelijk geformuleerd zijn.

Gepercipieerde kansen algemeen

Vraag: “Welke kansen ziet u?”

Energievoorziening en duurzaamheid	
<i>Alle kansen die te maken hebben met de kwaliteit, de betrouwbaarheid en de strategische voordelen van de energie die een kerncentrale levert</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Algemeen	Kansen of voordelen die te maken hebben met kernenergie, energievoorziening of duurzaamheid in het algemeen maar die niet onder een van onderstaande categorieën vallen
Stabiele en betrouwbare energievoorziening	De kans om een constante en betrouwbare stroomvoorziening te garanderen. Hieronder vallen ook antwoorden die gaan over afhankelijkheid van weersomstandigheden zoals zon en wind.
Schone en CO₂-arme energie (tegenstander fossiele industrie)	De perceptie van kernenergie als een 'schone', 'groene' of 'duurzame' energiebron, voornamelijk omdat er bij de productie geen CO ₂ of andere broeikasgassen worden uitgestoten. Dit wordt gezien als een bijdrage aan de klimaatdoelen.
Onafhankelijkheid	De kans om als land minder afhankelijk te worden van energieleveranciers uit het buitenland, hierbij wordt vaker verwezen naar geopolitieke instabiliteit.
Tegenstander van zonne- en windenergie	Niet zozeer vóór kernenergie/kerncentrale maar het beter vinden dan alternatief (zonne- en windenergie) omdat de komst van kerncentrales leidt tot minder windmolens.
Economische voordelen	
<i>Alle kansen die te maken hebben met de economische voordelen voor de regio en het land, zoals werkgelegenheid, kosten en groei.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Vestiging nieuwe bedrijven en werkgelegenheid	De kans dat de centrale een regionale economische groei stimuleert, bijvoorbeeld door het aantrekken van nieuwe bedrijven. Hieronder valt bijvoorbeeld ook investeringen in voorzieningen (zoals ziekenhuizen, winkels) en infrastructuur (wegen spoor) en het creëren van banen.
Individuele besparing	De hoop of verwachting dat de komst van een kerncentrale zal leiden tot goedkopere energie voor huishoudens en bedrijven, of dat de komst van de centrale leidt tot een compensatie.
Regionale en maatschappelijke ontwikkeling	
<i>Kansen die over de ontwikkeling van de regio als geheel gaan (niet alleen op economisch vlak)</i>	
	<i>Omschrijving</i>

Kansen voor kennis en innovatie	De kans om de regio te ontwikkelen tot een kenniscentrum, met hoogwaardige technologische banen en kansen voor onderwijs en onderzoek (HBO/Universiteit).
Regio op de kaart	Het op de kaart zetten van de regio, het onder de aandacht van politiek Den Haag brengen.
Overige kansen	
	<i>Omschrijving</i>
Overig	Andere kansen die niet vallen binnen één van de andere categorieën.
Onduidelijk/onbekend	
Onduidelijk/onbekend	Antwoorden die niet in te delen zijn omdat ze te onduidelijk geformuleerd zijn.

Voorwaarden

Vraag: “Stel dat er twee kerncentrales komen [naam locatie 2]. Welke voorwaarden vindt u dan belangrijk?”

Principieel standpunt	
<i>Respondenten noemen geen voorwaarden maar geven aan dat ze er gewoon wel of niet moeten komen.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Afwijzing	Respondent wijst de komst van kerncentrales af en is niet bereid om over voorwaarden na te denken. Daaronder valt ook dat mensen zeggen dat het niet kan in aardbevingsgebied.
Acceptatie	Respondent is principieel voorstander en geeft geen of nauwelijks voorwaarden. De nadruk ligt op de noodzaak of wenselijkheid van de bouw.
Voorwaarden die te maken hebben met veiligheid en risicobeheersing	
<i>Alle voorwaarden die te maken hebben met de veiligheid van de centrale, de omgeving en de bevolking.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Algemeen	Algemene, niet-gespecificeerde vermeldingen van veiligheid als voorwaarde.
Operationele risico's en dreigingen	Voorwaarden m.b.t. de operationele veiligheid, toezicht, monitoring en het voorkomen van technische mankementen en lekkages. Hieronder vallen ook voorwaarden die vooral gaan over de bescherming van de gezondheid van mens en dier (bijv. niet-besmet water).
Externe dreigingen	Voorwaarden gericht op bescherming tegen externe dreigingen zoals terrorisme, aanslagen of oorlog.

Andere problematiek	Specifieke voorwaarde dat andere problematiek in het gebied eerst opgelost moet zijn (vooral relevant voor Groningen - aardbevingsproblematiek).
Noodplan en vluchtwegen	Voorwaarden die betrekking hebben op calamiteitenplannen, vluchtwegen en informatievoorziening in geval van een ramp.
Gezondheid	Voorwaarden die vooral gaan over de bescherming van de gezondheid van mens en dier.
Voorwaarden die te maken hebben met milieu, natuur en landschap <i>Voorwaarden die gaan over de impact en bescherming van de fysieke leefomgeving.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Bescherming en compensatie	Voorwaarden die gericht zijn op het beschermen van de bestaande natuur, milieu en ecosystemen op die vragen om compensatie voor mogelijk te verliezen natuur.
Inpassen landschap	Voorwaarden over de visuele impact en de inpassing in het landschap.
Voorwaarden die te maken hebben met de lange termijn-aspecten <i>Voorwaarden die gaan over de (lange-termijn) oplossing voor de verwerking en/of opslag van kernafval, of de ontmanteling (decommissie) aan het einde van de levensduur van de centrale.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Afval	De eis dat er een duidelijke, veilige en permanente oplossing is voor de verwerking en/of opslag van kernafval.
Ontmanteling	Voorwaarden die betrekking hebben op de ontmanteling (decommissie) van de centrale aan het einde van zijn levensduur.
Sociaaleconomische voorwaarden en/of compensatie <i>Deze categorie omvat alle voorwaarden die te maken hebben met de (financiële) baten voor de regio en haar bewoners.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Financieel	De eis voor directe financiële compensatie voor de regio of haar bewoners, zoals lagere energieprijzen, subsidies, of vergoeding voor waardedaling van vastgoed.
Infrastructuur en/of voorzieningen	Voorwaarden gericht op investeringen in en verbetering van de lokale en regionale infrastructuur (wegen, tunnels, openbaar vervoer) en in lokale voorzieningen zoals woningbouw, zorg, onderwijs en recreatie..
Profijt lokale economie	De voorwaarde dat de lokale/regionale economie en werkgelegenheid profiteren, bijvoorbeeld door het inzetten van lokale bedrijven en personeel.
Proces, bestuur en communicatie <i>Deze categorie omvat alle voorwaarden die te maken hebben met de (financiële) baten voor de regio en haar bewoners.</i>	

	<i>Omschrijving</i>
Open communicatie	Eisen met betrekking tot transparantie, open en eerlijke communicatie en goede voorlichting.
Inspraak of participatie	De wens voor inspraak en/of participatie. Hieronder valt ook de oproep dat naar de burgers geluisterd moet worden.
Verantwoordelijkheid en eigenaarschap	Voorwaarden gericht op de rol van de overheid, wie eigenaarschap en verantwoordelijkheid draagt en wie hierover zou moeten beslissen.
Uitvoering	Voorwaarden die gaan over de uitvoering van de bouw (kosten, tijd, overlast).
Overige voorwaarden	
<i>Deze categorie omvat alle voorwaarden die te maken hebben met de (financiële) baten voor de regio en haar bewoners.</i>	
	<i>Omschrijving</i>
Locatie-specifiek	Voorwaarde over de specifieke plaatsing van de centrale
Type centrale	Voorwaarden die een specifiek type centrale voorschrijven (bv. modern, klein, thorium).
Overig	Andere kansen die niet vallen binnen één van de andere categorieën.
Tot slot	
Geen mening	Respondent geeft aan geen mening te hebben of dat niet kan overzien.
Onduidelijk/onbekend	Niet in te delen omdat onduidelijk is wat wordt bedoeld.

Contactgegevens

Ipsos I&O

Zuiderval 70
7543 EZ Enschede
053 - 200 52 00

Amstelveenseweg 760
1081 JK Amsterdam
020 - 607 07 07

Ericssonstraat 2
5121 ML Rijen
020-607 07 07

